

ROB

private banking

Ako sa zorientovať
v oblasti financií očami
slávnych investorov

Príhovor 4

Komentár analytika

Nastal čas nevyhnutných investícií 5

Investori

Warren Buffett 10
Benjamin Graham 13
Philip Artur Fisher 15
John Templeton 18
George Soros 20
Peter Lynch 22
Ray Dalio 24
John Rockefeller 26
Andrew Carnegie 28

História

Tatra banka od začiatkov po dnešok 30

Spoločenská rubrika

Michal Liday 32
Keď je Executive Search vášňou... 34

Inovácie

TABI aplikácia novej generácie 38

Umenie

Laureáti Ceny Nadácie Tatra banky za umenie 2023 40
Z Ukrajiny až do Tatier 46
PREMIÉRY, PROJEKTY, VÍZIE 48
105. divadelnej sezóny SND 48

Vážení klienti,

už od vzniku prvých búr a akciových spoločností boli investori, ktorí chceli participovať na pozitívnom vývoji jednotlivých spoločností. V čase pred viac ako 400 rokmi bolo k dispozícii len pár investičných titulov, dnes ich však počítame v tisícoch. Napriek obrovskému množstvu rôznych investičných aktív existujú investori, ktorí sa dokázali v tomto finančnom svete zorientovať lepšie a tak vyčnievajú nad ostatných. Prinášame vám prehľad pár vybraných investorov, ktorým sa to podarilo.

Často sa za benchmark, s ktorým si investori porovnávajú svoju portfóliovú výkonnosť, považuje americký index S&P 500. Poraziť tento index na krátkom časovom horizonte nemusí byť komplikované. Porázať však najlepšie americké spoločnosti desiatky rokov po sebe však už nie je len o šťastí, ale o dobre premyslenej stratégii a disciplíne. Jednoduché to nie je, a preto takýchto investorov je ako šafranu. Mnohých z nich však spájajú isté črty, ktoré im dopomohli k úspechu. Medzi ne patrí aj správny výber investície a následne dodržanie investičného horizontu. Ak by sme si zobrali údaje o vývoji akciového indexu S&P 500 za posledných 100 rokov, výnos, respektíve strata v časovom horizonte 1 roka by sa pohybovala od približne -40 % do +50 %. Pravdepodobnosť pozitívneho výsledku by bola 73 %. Pri držbe 7 rokov je pravdepodobnosť pozitívneho výsledku už 93 % a 100 % pravdepodobnosť je dosiahnutá pri držbe dlhšej ako 20 rokov. Nie nadarmo Warren Buffett hovorí, že najlepšia dĺžka držby je navždy. Taktiež, ako spomínal George Soros, nie je dôležité, koľko zarobíte, keď máte pravdu, ale koľko stratíte, keď ju nemáte. Tento výrok priamo odkazuje na potrebu rozkladania rizika, tzv. diverzifikáciu. Čiernych labutí nám priletelo za posledné roky na finančné trhy viac než dosť, preto je vždy na mieste nedávať všetko na jednu kartu a mať aj plán B.

Ďalšie faktory a stratégie, ktoré dopomohli k vzniku investičných veľkánov, sú opísané v jednotlivých článkoch. Veríme, že vám aj tieto informácie pomôžu lepšie sa zorientovať vo svete investícií a nájsť tu správnu cestu investičným labyrintom.

S pozdravom

Richard Zpěvák
privátny bankár – senior Tatra banky

Vážení klienti,

začiatkom roka 2024 dosiaholo privátne bankovníctvo Tatra banky významný míľnik. Objem spravovaných aktív prekročil hranicu 3 mld. eur. Medziročne sa nám podarilo navýšiť objem spravovaných aktív o 200 miliónov eur. Tieto čísla potvrdzujú vysokú spokojnosť klientov privátneho bankovníctva. Odbornosť privátnych bankárov, kvalita služby a široká paleta produktov sú najviac oceňované atribúty v pravidelnom prieskume spokojnosti našich klientov.

To sú oblasti, na ktoré sa dlhodobo zameriavame. Sme presvedčení, že práve kvalita privátnych bankárov, ich odbornosť a profesionálny prístup sú podstatné pri zvyšovaní vašej spokojnosti. Dlhodobo zvyšujeme úroveň investičného poradenstva, úroveň poskytovaných bankových služieb a kvalitu investičných produktov. Všetky uvedené aktivity majú spoločný cieľ, a tým je spokojnosť našich klientov.

Aktuálne vydanie magazínu prichádza v čase začiatku letných prázdnin a dovoleniek. Budem rád, ak vám pri spoznávaní nových krajín a oddychovaní spríjemní čas jeho čítanie.

S úctou

Marek Neckár
riaditeľ odboru privátneho bankovníctva
Tatra banky

Nastal čas nevyhnutných investícií

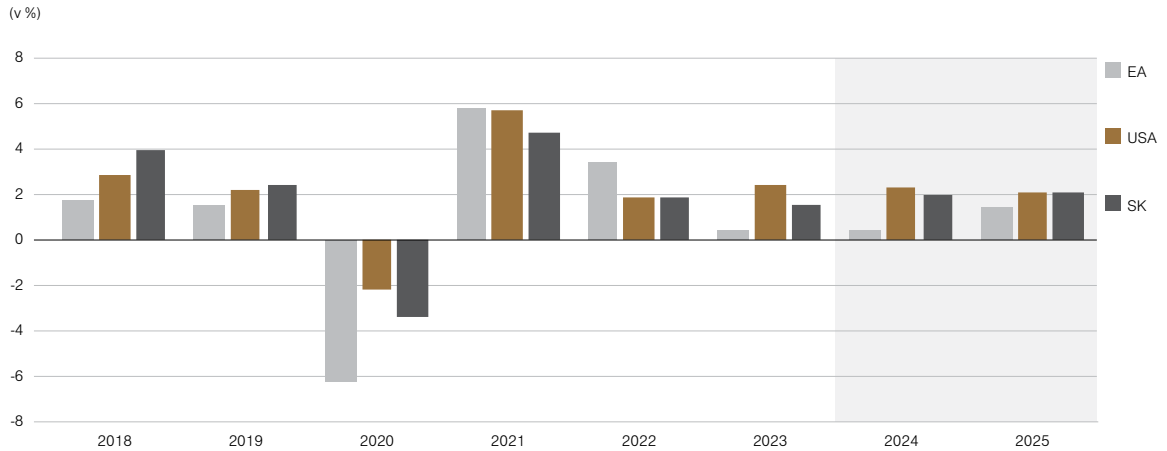
*Text: Boris Fojtík
Komentár analytika pokrýva vývoj
a prognózy aktuálne k 13. 6. 2024*

S celosvetovo klesajúcou infláciou sa do centra pozornosti opäť dostáva ekonomický rast. Téma (ne)dostatočného rastu je prítomná najmä v Európskej únii pre krízu jej konkurencieschopnosti.

Ekonomické problémy Európy

Celosvetová pandémia a zákazy cestovať výrazne zasiahli tú časť krajín EÚ, ktoré sú závislé od turizmu. Vojna na Ukrajine a predchádzajúci prudký nárast cien energií zas výrazne zasiahli priemyselnú časť európskych ekonomík. Nízka konkurencieschopnosť Únie je často skloňovaný termín aj z dôvodu jej ambície stať sa uhlíkovo neutrálnou. To predstavuje transformáciu priemyslu, vykurovania alebo dopravy. Odvetvia výroby cementu alebo železa však nebudu bez lacnej energie v celosvetovom porovnaní konkurencieschopné. Ďalším odvetvím pod tlakom konkurencie je automobilový sektor. Pri prechode na elektromobilitu ohrozuje európske koncerny najmä lacnejšia čínska konkurencia. Ďalším problémom Európy je (ne)dostatok pracovnej sily a demografia. Krajiny

Porovnanie rastu HDP

Zdroj: Macrobond, Raiffeisen RESEARCH

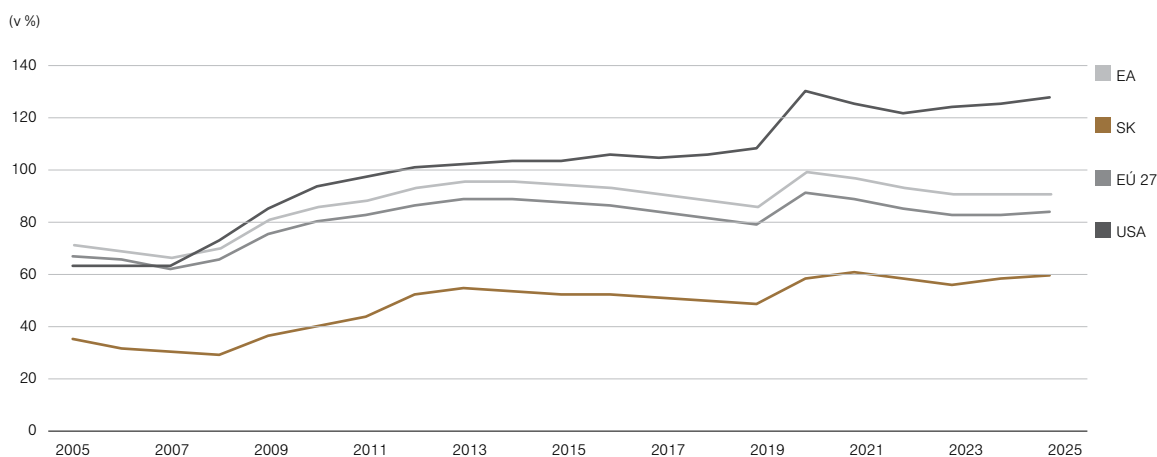
ako Nemecko, Rakúsko, ale aj Česko a Holandsko majú dlhodobo vysokú mieru voľných pracovných miest, ktoré nevedia obsadiť. Miera nezamestnanosti v EÚ sa už viac ako rok drží na úrovni historického minima 6 %. Navyše, silné ročníky zo 60. rokov sa dostávajú do dôchodkového veku. Populačne slabšie ročníky dopĺňa prílev migrantov. Na uchovanie dostatočného ekonomického rastu ich však bude treba stále viac, čo bude politicky stále väčší problém. V neposlednom rade robí niektorým krajinám (s obchodnými väzbami na autokratické režimy) ťažkosť aj napätá geopolitická situácia a narastajúce súperenie USA a Číny, v širšom zmysle slova demokracie a autokracie. Najvypuklejšie bolo z tohto pohľadu vydieranie Ruska dodávkami plynu do Európy. V menšom meradle sa však rôzne narušenia dodávateľských reťazcov môžu diať aj naďalej.

Investície ako liek

Prekonanie väčšiny spomínaných výziev sa nezaobíde bez investícií. Len vďaka nim sa môžu ekonomiky eurozóny stávať zelenšími pri súčasnom udržaní si konkurencieschopnosti. Pri zlepšení využitia rastového potenciálu eurozóny by mohla pomôcť aj uvoľnenejšia menová politika. Kľúčová refinančná sadzba v Európskej menovej únii bola na úrovni 4,5 % od septembra 2023 do júna 2024. Sadzby nad úrovňou 2,5 % však majú reštriktívny charakter a brzdia ekonomiku. Znižovanie sadzieb, ktoré sa začalo na júnovom zasadnutí ECB, je preto vítaným impulzom pre investície a rast. Rozhodnutím znížiť všetky kľúčové sadzby o 0,25 percentuálneho bodu sa naplnili trhové očakávania. Nemenej dôležitý však bude ďalší priebeh uvoľňovania menovej poli-

Porovnanie zadĺženia krajín EÚ

Zdroj: Macrobond

tiky. Zásadný vplyv na ďalšie rozhodnutia Rady guvernérov ECB budú mať hodnotenia inflačného a rastového výhľadu eurozóny. V prípade, že dynamika základnej inflácie sa bude udržateľne približovať k inflačnému cieľu 2 % medziročne, nič by nemalo brániť ďalšiemu uvoľňovaniu menovej politiky. Centrálni bankári sa vo svojich vyjadreniach vyhýbajú predpovedaniu budúceho vývoja sadzieb a odvolávajú sa na ďalšie dáta z ekonomiky, ktoré budú ovplyvňovať rozhodnutia o nastavení sadzieb na nasledujúcich zasadnutiach ECB. Vývoj celkovej, ale aj jadrovej inflácie bude preto v najbližších kvartáloch veľmi dôležitý. Raiffeisen Research očakáva stabilný rast cien mierne nad 2,5 % medziročne počas celého zvyšku roka 2024 a pokles inflácie pod 2 % v roku 2025. Aktuálna prognóza ECB predpokladá rast cien o 2,5 % v tomto roku a 2,2 % v roku 2025. Preto očakávame, že pokles kľúčových úrokových sadzieb ECB, tak depozitnej, ako aj refinančnej, bude veľmi postupný. Až začiatkom roka 2026 by sa refinančná sadzba mala dostať z dnešných 4,5 % k 2,5 %, čo je považované za teoretickú neutrálnu úroveň sadzieb, ktorá ekonomiku nebrzdí, ale ani jej nedodáva dodatočný rastový stimul.

Inflácia komplikuje FED-u znižovanie sadzieb

Na rozdiel od situácie v Európe je v USA vývoj inflácie z pohľadu uvoľňovania menovej politiky menej uspokojivý. Za posledný rok sa trend disinflácie, čiže spomaľovanie rastu cien, priblížil. Vývoj cien v tomto období striedavo akceleroval a spomaľoval, čím sa inflácia prestala približovať k inflačnému cieľu FED-u. Nie je preto prekvapením, že Federálny výbor pre voľný trh (FOMC) sa rozhodol ponechať sadzbu federálnych fondov nezmenenú v rámci cieľového pásma 5,25 až 5,5 % aj na júnovom zasadnutí. Rovnaký vývoj je vysoko pravdepodobný aj na júlovom zasadnutí, keď by sadzby mali tiež zostať nezmenené. Prognóza Raiffeisen Research predpokladá, že FED ponechá sadzbu federálnych fondov nezmenenú až do septembra 2024. Následne sa očakáva postupný pokles cieľového úrokového pásma na 3,5 až 3,75 % v prvom kvartáli 2026. Efektom pozdržania uvoľňovania menovej politiky v USA by mohlo byť krátkodobé posilnenie dolára oproti európskej spoločnej mene.

Nové pravidlá pre verejné financie v Európe

Po konsolidácii situácie s vysokými cenami energií a následnej inflácii prichádza v EÚ rad na konsolidáciu verejných financií. Zadĺženosť EÚ ako celku narástla počas pandémie zo 79 % HDP na novú rekordnú úroveň 91 %. Uvoľnená fiškálna politika mala svoj zásadný význam pri stabilizácii situácie spôsobenej opatreniami na zamedzenie šírenia COVID-19. Počas nasledujúcich rokov s vysokou infláciou sa podarilo tento nominálny pomerový ukazovateľ dostať na nižšie hodnoty okolo 83 %. Téma verejných financií je v súčasnosti stredobodom pozornosti Európskej komisie. Staré pravidlá na udržanie verejných financií pod kontrolou sa viackrát ukázali ako neefektívne. Cieľom nových pravidiel je naviesť prostredníctvom výdavkových limitov hospodárenie členských štátov na udržateľnú cestu a pripraviť ich tak na nasledujúcu nepredvídateľnú krízu. V opačnom prípade sa niektoré krajiny môžu opäť dostať pod nebezpečný tlak finančných trhov.

Bude Slovensko dynamicky rásť alebo pokojne stagnovať?

Jedným z najväznejších kandidátov na problémy na finančných trhoch je práve Slovensko. Z investorského pohľadu sú sadzby slovenských dlhopisov atraktívne. Sú druhé naj-

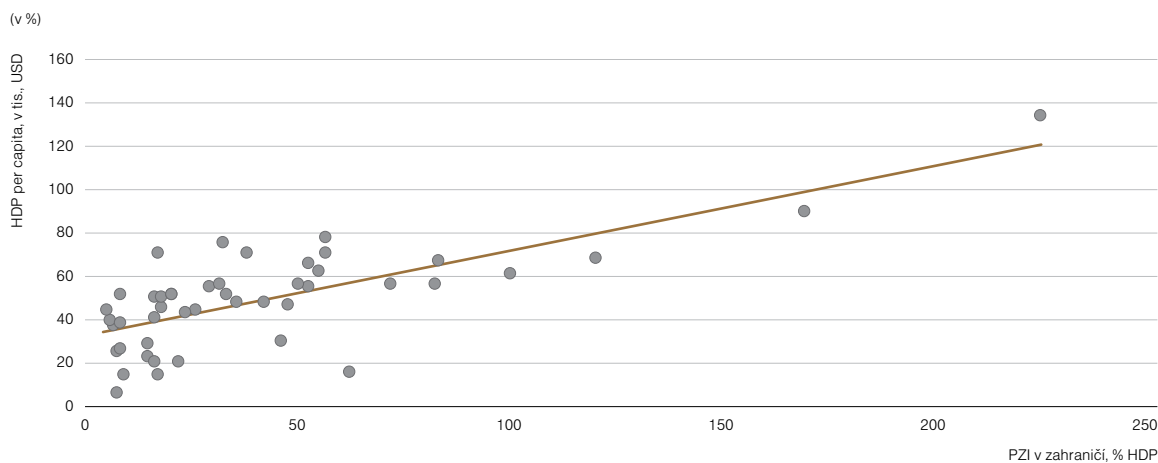
vyššie v eurozóne hneď za Talianskom s podstatne vyšším dlhom v pomere k HDP. Aj vďaka tejto atraktivite sa slovenskej vláde darí získavať zdroje na krytie nových deficitov. V tomto období má Agentúra pre riadenie dlhu pokrytých zhruba 80 % požadovaných financií. Rozdiely medzi výnosmi slovenských a benchmarkových nemeckých dlhopisov sa nezmiernili ani po niekoľkých mierne dobrých správach. Prvou bolo zverejnenie deficitu a dlhu verejnej správy za rok 2023. Odhady výšky deficitu verejných financií od MF SR aj RRZ boli vyššie minimálne o 1 p. b., ako je konečných 4,9 % HDP. Jedným z dôvodov bola aj revízia HDP smerom nahor. Odvrátená strana tejto mince je, že kvôli lepšiemu výsledku v minulom roku uvidíme opäť medziročný nárast deficitu v roku 2024. Očakávanie MF SR je 6 % HDP. Ratingovej agentúre S&P to však zjavne stačilo na ponechanie nezmeneného ratingu A+ so stabilným výhľadom. S&P upozornila vo svojom hodnotení na hroziace riziká ako zastavenie eurofondov alebo ďalšie odkladanie konsolidácie, napriek tomu na prekvapenie viacerých ponechala Slovensku najvyššie hodnotenie spomedzi renomovaných ratingových agentúr. Do tretice bola mierne pozitívnu správou informácia o vládnom prihlásení sa k výdavkovým stropom z dielne Európskej komisie. Po tom, ako sa vláda rozhodla ignorovať prísnejšie limity stanovené Rozpočtovou radou, je tento záväzok síce menším krokom, ale aspoň správnym smerom. Avšak nebude dostatočný ani na to, aby udržal hrubý verejný dlh pod 60 % HDP. Podľa Programu stability by sa zadlženosť Slovenskej republiky mala dostať z 56 % HDP na 63,6 % v roku 2026.

Predvolebné programy viacerých politických strán ponúkajú ako riešenie zadlženosti vyrastenie z dlhu. Inak povedané podporením ekonomického rastu, čo by prinieslo viac príjmov a jednoduchšie (potenciálne rýchlejšie) splácanie dlhu. Slovensko, tak ako aj iné európske krajiny, však v nominálnom raste HDP prudko brzdí. Je to dôsledok zastabilizovaného vývoja inflácie, čo je jednoznačne pozitívnu správou pre reálnu ekonomiku, no nie až takou dobrou z pohľadu znehodnocovania dlhov.

Dosahovať reálny rast je však dlhodobou udržateľnejšie. Zároveň je to náročnejšia úloha, ako len pohnať nominálny rast vysokou infláciou. To, čo slovenskú ekonomiku poženie dopredu v najbližšom období, sú investície a domácnosti s ich spotrebou. Po poklese reálne spotrebovaných tova-

Ekonomická úroveň a PZI

Zdroj: Macrobond

rov a služieb z dôvodu ich vysokých cien očakávame, že v roku 2024 si budú môcť slovenské domácnosti dovoliť nakúpiť aj viac a nielen za viac. Okrem pomalšieho rastu cien k tomu prispieje aj stále dynamický rast nominálnych miezd. Jedným z dôvodov je nedostatok pracovnej sily a starnúce obyvateľstvo v kombinácii s predčasnými odchodmi do dôchodku. Druhým je „vankúš“, ktorý vznikol v podnikovom sektore po rokoch inflácie, keď sa zvýšil podiel hrubého prevádzkového prebytku v neprospech odmiem zamestnancov. Od priemeru EÚ sme sa tak ešte viac vzdialili. Pri hodnotení dvadsiatich rokov členstva v EÚ je práve mzdová rozdielnosť najviac zaostávajúcim aspektom konvergenčného príbehu nielen Slovenska, ale aj okolitých krajín.

Cestou udržateľného zvyšovania miezd sú investície na zvyšovanie efektivity. Správne nasmerované investície majú potenciál nahradiť chýbajúcu pracovnú silu a zároveň vytvoriť priestor na rast miezd. Investovanie ako také je na Slovensku dlhodobo jedna z opomínaných, nedostatočne zastúpených „disciplín“. Podiel na HDP, ktorý tvoria investície na Slovensku, je dlhodobo nižší ako v okolitých krajinách. Rovnako pokrívava schopnosť investovať európske peniaze. Tie by mali byť hlavným motorom rastu Slovenska v najbližšom období, ktorý by sa mal pohybovať okolo 2 % medziročne ako v tomto, tak aj v budúcom roku. Je len na schopnosti slovenskej administratívy, ako efektívne dokáže ponúknuť zdroje využiť.

Príležitosti na ďalší rast

V predošlých dekádach boli jedným z faktorov úspešného príbehu slovenskej ekonomiky priame zahraničné investície. Tie by opäť mohli tvoriť dôležitú súčasť úspešného príbehu a posunúť HDP na obyvateľa na vyššiu úroveň, bližšie k priemeru EÚ. Avšak musel by sa zmeniť smer týchto zahraničných investícií z dovozu na vývoz. Práve schopnosť úspešne vyvážať investície je jedným z faktorov vysokého HDP na obyvateľa. To opäť predpokladá schopnosť investovať do domácej vedy a výskumu a vytvoriť tak základ na vznik svetovo jedinečných produktov alebo služieb.

Investície sú často skloňovaným slovom aj v prípade Ukrajiny zničenej vojnou. Na obnovu ekonomiky budú na ich strane potrebné obrovské zdroje a kapacity. Odhady ukrajinskej vlády a viacerých svetových inštitúcií hovoria o sume 486 miliárd USD potrebných na rekonštrukciu a obnovu Ukrajiny. Táto suma sa dá porovnať k trojročnému HDP Slovenska. Ďalšie investície budú potrebné na integráciu Ukrajiny do európskych štruktúr a na podporenie cezhraničnej spolupráce. Takýto vývoj by v strednodobom horizonte mohol priniesť ekonomické oživenie do celej Európy, zároveň by výrazne prispel k rozvoju regiónov na hraniciach s Ukrajinou, ktoré sa dlhodobo vyznačujú nadpriemernou mierou nezamestnanosti v rámci celej EÚ.

Autor je ekonomický analytik – senior Tatra banky.

Warren Buffett

Text: Richard Zpěvák

„Je oveľa lepšie kúpiť perfektnú spoločnosť za dobrú cenu ako dobrú spoločnosť za perfektnú cenu.“

(Warren Buffett)

Warren Buffett patrí medzi najznámejších a najúspešnejších investorov v histórii. Vďaka množstvu úspešných transakcií, ktoré zobchodoval, ako aj presnému predikovaní vývoja vybraných spoločností, získal prezývku Veštec z Omahy (Omaha je mesto, v ktorom sa v roku 1930 narodil). Buffett sa dlhodobo udržiava na popredných priečkach rebríčka najbohatších ľudí na svete, aktuálne mu podľa výpočtu od spoločnosti Forbes patrí šieste miesto s odhadovaným majetkom takmer 139 miliárd dolárov. Aj napriek tomuto bohatstvu sa nikdy neprezentoval extravagantne a inklinoval k jednoduchému spôsobu života bez luxusných jacht či prúdových lietadiel.

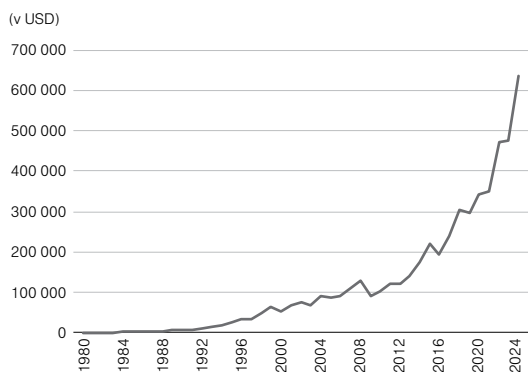
Buffett mal podnikateľského ducha už od útleho veku. Najprv predával limonády, roznášal noviny a neskôr si z ušetrených peňazí kúpil farmu, ktorú začal prenajímať. Svoje prvé tri akcie kúpil už vo svojich 11 rokoch a išlo o akcie spoločnosti Cities Services Preferred. Keď hodnota akcií poklesla o takmer tretinu, z 38 dolárov na 27 dolárov, mladý Buffett ich ďalej držal a predal, až keď boli v zisku za 40 dolárov. Neskôr však vzrástli na takmer 200 dolárov. Aj toto bol jeden

z impulzov pre jeho známu investičnú stratégiu kúpiť a držať. Alebo, ako sám povedal, jeho najobľúbenejšou dĺžkou držby je držba navždy. Zásadne ho ovplyvnilo aj stretnutie s Benjaminom Grahamom, ktorý bol zakladateľom myšlienky hodnotového investovania.

Berkshire Hathaway

Základy tejto spoločnosti siahajú do 19. storočia. V roku 1955 došlo k spojeniu dvoch spoločností Berkshire Fine Spinning Associates a Hathaway Manufacturing Company, ktoré sa venovali najmä textilnej výrobe, a vznikla tak spoločnosť Berkshire Hathaway. Hodnota týchto dvoch spoločností od konca 20. rokov až do začiatku 60. rokov viac-menej stagnovala. Buffett začal nakupovať akcie spoločnosti od roku 1962 za menej ako 8 dolárov a po štyroch rokoch prevzal so svojimi partnermi celú spoločnosť. Tú po krátkom čase smeroval mimo textilného priemyslu. Zameriaval sa na poisťovníctvo alebo mediálne spoločnosti a ignoroval dovtedy hlavný výrobný biznis. Berkshire Hathaway pod vedením Buffetta vyplatila jedinú dividendu a to v roku 1967, keďže ako sám tvrdil, zisk je potrebné reinvestovať späť do spoločnosti, kde budú lepšie zhodnotené. Na burzu sa akcie dostali v roku 1976. Spočiatku boli obchodované na technologickej burze Nasdaq a až v roku 1988 boli presunuté na New York Stock Exchange (NYSE), kde sú obchodované dodnes. Prínos Buffetta pre Berkshire Hathaway najlepšie reflektuje vývoj hodnoty obchodovaných akcií. V roku 1966 sa cena nachádzala pod 20 dolármi. Po vyše 10 rokoch ich hodnota už presahovala 100 dolárov a v roku 1983 už dokonca 1 000 dolárov. Graf 1 zobrazuje vývoj hodnoty akcie za vyše 40 rokov.

Graf 1: Vývoj hodnoty akcie Berkshire Hathaway

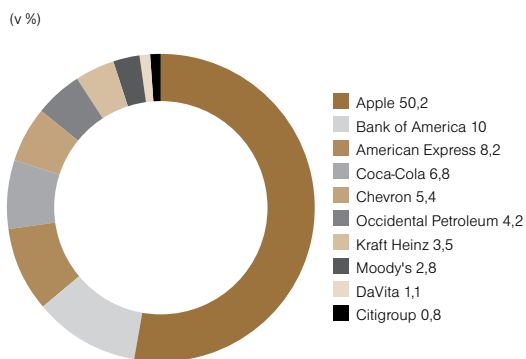

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov z Berkshire Hathaway - 44 Year Stock Price History | BRK.A | MacroTrends

Hodnota jednej akcie triedy A je na historických maximách a presahuje 630 000 dolárov. Je tak jedna z najdrahších obchodovaných akcií na svete. Keďže Buffett nikdy nechcel splitnúť, respektíve rozdeliť akcie a tým znížiť ich cenu, aby boli dostupnejšie verejnosti, v roku 1996 vydali aj akcie triedy B, ktoré sa obchodujú vyše 400 dolárov za kus. Aj napriek tomuto neskutočnému zhodnoteniu Buffett vo výročnej správe pre akcionárov v roku 2014 napísal, že kúpu textilnej spoločnosti Berkshire Hathaway považuje za „monumentálne sprosté rozhodnutie“. Ako neskôr upresnil, ak by peniaze umiestnil do podhodnotených spoločností s vyšším potenciálom, mohol zarobiť o desiatky miliárd viac.

Momentálne najväčšie zastúpenie v holdingu predstavuje firma Apple s približne 50-percentným podielom na celom

Graf 2: Top 10 spoločností v portfóliu

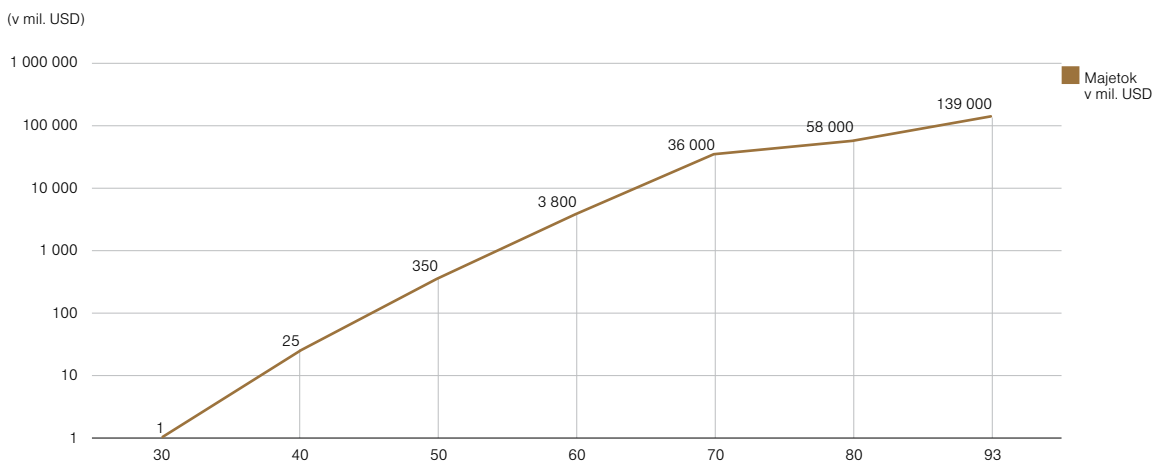
Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov z Berkshire Hathaway Inc Portfolio Holdings (fintel.io)

portfóliu. Graf 2 zobrazuje 10 najväčších pozícií v portfóliu holdingu, ktoré dokopy tvoria približne 93 % podiel.

Investičné princípy

Buffetta, aj pod vplyvom jeho učiteľa Grahama, zaraďujeme medzi hodnotových investorov. Pri výbere akcií sa zameriava na aktuálnu hodnotu a porovnáva ju so skutočnou hodnotou, ktorú by spoločnosť mala mať. Takáto firma by mala byť prehľadná so silným postavením na trhu. Sám hovorí, že do firiem, ktorým nerozumie, neinvestuje. Taktiež je dôležité mať silný manažment, ktorý odkupuje akcie späť a tým preukazuje dôveru v budúci rast.

Graf 3: Veľkosť majetku Warrena Buffetta

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov z Forbes, Real Time Billionaires (forbes.com)

Okrem správneho výberu spoločnosti, na základe vnútornej hodnoty, Buffett používa ešte niekoľko investičných princípov. Časť z nich veľmi pekne zhrnul, keď povedal, že k investovaniu je potrebné pristupovať tak, ako dobrý farmár pristupuje k svojej farme:

1. **„Nedávať všetky vajcia do jedného košíka“**, čo v investovaní predstavuje správnu diverzifikáciu rizika medzi viacerými spoločnosťami. Táto stratégia nie je postavená na dosahovanie zisku, ale na ochranu majetku v prípade nepredvídanej udalosti.
2. **„Sadíť pravidelne“** – tranžovanie pomáha spríemerovať pohyby na trhu a tak zmierniť trhovú volatilitu.
3. **„Nevytrhávať stromy zo záhrady len preto, že hneď neprinášajú ovocie. O pár rokov vás pravdepodobne čaká bohatá úroda.“** Dodržiavanie investičného horizontu znižuje trhovú volatilitu a pri dlhšom horizonte je vyššia pravdepodobnosť dosiahnutia zisku. Ak by sme si zobrali údaje o vývoji akciového indexu S&P 500 za posledných 100 rokov, výnos, respektíve strata v časovom horizonte 1 roka by sa pohybovala približne od -40 % do +50 %. Pravdepodobnosť pozitívneho výsledku by bola 73 %. Pri držbe 7 rokov je pravdepodobnosť pozitívneho výsledku už 93 % a 100-percentná pravdepodobnosť je dosiahnutá pri držbe viac ako 20 rokov.

Taktiež sa Buffett pri svojom investovaní spolieha na masívny efekt snehovej gule, respektíve zloženého úročenia. To predstavuje proces, pri ktorom sa nezhodnocuje len pôvodná suma, ale aj výnosy z jednotlivých rokov. Z krátkodobého hľadiska môže ísť len o desatiny, z dlhodobého to už môže predstavovať významnú časť. V úvode sme písali, že Buffett začal investovať približne vo veku 11 rokov, aktuálne má 93. Je to teda vyše 80 rokov masívneho efektu snehovej gule, pri ktorom investor získava úroky z úrokov, čo pekne zobrazuje aj graf 3. Čím je jeho majetok väčší, tým rýchlejšie aj rastie. Za posledných 13 rokov života sa jeho majetok zväčšil viac ako za prvých 80 rokov.

Tento efekt je vidieť aj na Buffettovej spoločnosti. Zároveň tabuľka 1 ukazuje, aký významný je rozdiel v priemerných ročných výnosoch jeho spoločnosti a amerického indexu.

Tabuľka 1: Porovnanie výkonnosti Berkshire Hathaway a S&P 500 od roku 1964 do roku 2023

Výnos	Berkshire Hathaway	S&P 500
Priemerný ročný	19,8 %	10,2 %
Za celé obdobie	4 384 748 %	31 223 %

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov z Berkshire Hathaway, Letters to Shareholders, 2023ltr.pdf (berkshirehathaway.com)

Vďaka tejto štatistike sa Buffett navždy zapiše do histórie ako jeden z najúspešnejších obchodníkov na svete, ktorý dokázal 60 rokov porážať výkonnosť americkej ekonomiky.

Autor je súkromný bankár – senior Tatra banky.

Zdroje:

Real Time Billionaires (forbes.com)

Warren Buffett got \$115 in stock at 11: What it'd be worth in an index fund (cnbc.com)

2023ltr.pdf (berkshirehathaway.com)

Berkshire Before Buffett - Global Financial Data

Berkshire Hathaway Inc Portfolio Holdings (fintel.io)

Berkshire Hathaway - 44 Year Stock Price History | BRK.A | MacroTrends

Benjamin Graham

Text: Radoslav Žák

„Inteligentný investor je realista, predáva optimistom a nakupuje od pesimistov.“

(Benjamin Graham)

Je to už stotridsať rokov, čo sa v Londýne, v rodine Izáka a Doroty Grossbaumovcov, dňa 9. mája 1894 narodil jeden z najväčších *influencerov* – Benjamin Grossbaum, známejší skôr pod menom Benjamin Graham.

Tento uznávaný investor je považovaný za „otca hodnotového investovania“, ekonóma, akciového analytika, akademika a profesionálneho investora, kodifikátora množstva investičných princípov, ktoré používame dodnes. Jeho koncepty v manažérskej ekonomike prispeli k výraznému rozvoju hodnotového investovania do celého spektra investičných nástrojov.

Rodina Grossbaumovcov sa v čase, keď mal Benjamin jeden rok, presťahovala z Veľkej Británie do USA. Otec sa začal zaoberať exportno-importným podnikaním. Zakrátko, po otcovej smrti, postihla rodina Grossbaumovcov ďalšia rana. Počas krátkej bankovej krízy na začiatku 20. storočia prišli o značnú časť svojich úspor.

Život v chudobe ho motivoval k tomu, aby si zabezpečil dosť peňazí pre seba i svoju rodinu. Získal štipendium na Columbia University. Bol vynikajúcim študentom a v roku

1914 promoval s titulom bakalára ako druhý najlepší žiak triedy. Vtedy mal 20 rokov. Krátko pred koncom štúdia mu univerzita ponúkla miesto na troch rôznych fakultách: grécka a latinská filozofia, angličtina a matematika. Napriek tejto „finančnej istote“ ponuku odmietol a následne si našiel prácu ako pomocná sila v Newburger, Henderson a Loeb, maklérskej firme na Wall Street. V tom čase išlo o revolučný krok, pretože absolventi univerzít nepokladali obchodovanie s akciami za kariérnu príležitosť. Zo začiatku bolo jeho hlavnou náplňou práce zapisovať skóre na tabuľu, časom si však vďaka svojmu prístupu a prirodzenej inteligencii získal dôveru majiteľov. Po krátkom čase mal na starosti finančné analýzy a mimoriadne rýchlo sa vyšvihol na partnera spoločnosti. Vo svojich 25 rokoch už zarábala 500-tisíc dolárov ročne. Niekedy v tom čase si zmenil meno na Benjamin Graham.

V roku 1926 založil spolu s Jeromeom Newmanom, ďalším maklérom z Wall Street, spoločnosť *Graham Newman Co.* Išlo o zaujímavé partnerstvo, keďže presadzovali niektoré radikálne stratégie, ktoré ochránili investície klientov a umožňovali nadpriemernú návratnosť.

V roku 1928 nastúpil do Columbia Business School na Columbia University ako člen fakulty, kde pracoval až do roku 1955.

Po krachu na newyorskej burze v roku 1929 a Veľkej depresii však prišiel o väčšinu svojich investícií. Jeho skúsenosti a poučenie sa zo svojich chýb ho inšpirovali k napísaniu knihy. Spolu s Davidom Doddom a čiastočným príspevom veľkého investora Irvniga Kahna napísal knihu s názvom *Security Analysis*. Táto položila základy hodnotového investovania, ktoré zahŕňa postupný nákup podhodnotených akcií

s potenciálom rastu. V čase, keď sa o akciovom trhu vedelo, že je skôr špekulatívnym priestorom, pojem vnútornej hodnoty akcie vydláždil cestu pre fundamentálnu analýzu akcií bez špekulácií.

V roku 1949 napísal Graham uznávanú knihu *The Intelligent Investor: The Definitive Book on Value Investing*. Kniha *Inteligentný investor* je všeobecne považovaná za bibliu hodnotového investovania. Pán Trh (Mr. Market) je imaginárny obchodný partner investora, čo je autorova metafora pre mechanizmus trhových cien, ktorý sa denne snaží buď predaj svoje akcie investorovi, alebo ich od investora kúpiť. Pán Trh je veľmi často iracionálny a objaví sa pri dverách investora s rôznymi cenami v rôznych dňoch v závislosti od jeho nálad, či už je optimistický alebo pesimistický. Samozrejme, investor nie je povinný prijať žiadne ponuky na kúpu alebo predaj. Graham poukazuje na to, že namiesto spoliehania sa na každodenné nálady na trhu, ktoré sú riadené emóciami investorov, chamtivosťou či strachom, by investori mali analyzovať hodnotu akcií na základe správ spoločnosti o jej operáciách a finančnej situácii. Táto analýza by mala posilniť úsudok investora, keď pán Trh prídje s ponukou.

Inteligentný investor podľa Grahama predáva optimistom a nakupuje od pesimistov. Investor by si mal dávať pozor na príležitosti nakupovať za nízku cenu a predávať vysoko v dôsledku rozdielov medzi cenou a hodnotou, ktoré vznikajú v dôsledku hospodárskej depresie, zrútenia trhu, jednorazových udalostí, dočasnej negatívnej publicity a ľudských chýb. Ak takáto príležitosť neexistuje, investor by mal ignorovať šumy na trhu. Investormo preto radí:

- Nenasledujte stádo alebo dav.
- Držte portfólio 50 % akcií a 50 % dlhopisov alebo hotovosti.
- Buďte opatrní pri dennom obchodovaní.
- Využívajte výkyvy trhu.
- Nekupujte akcie len preto, že sú populárne.
- Pochopte, že volatilita trhu je daná a môže byť využívaná ako výhoda vo váš prospech.

Hoci Benjamin Graham zomrel v roku 1976, jeho práca žije ďalej a je stále široko využívaná hodnotovými investormi a finančnými analytikmi. Preslávil sa svojím investičným štýlom a literárnymi radami o investovaní a analýzach. Graham prednášal na svojej alma mater, Kolumbijskej univerzite, a nakoniec sa tam stal profesorom financií. Definoval tiež investičné princípy či koncepty v oblasti psychológie investorov, minimálneho dlhu, investovanie buy-and-hold, aktivistického investovania a protichodných postojov, ktoré stále používajú seriózni investori po celom svete.

Jedným z pozoruhodných žiakov a spolupracovníkom Benjamina Grahama bol aj miliardársky investor Warren Buffett.

Autor je privátny bankár – profesionál Tatra banky.

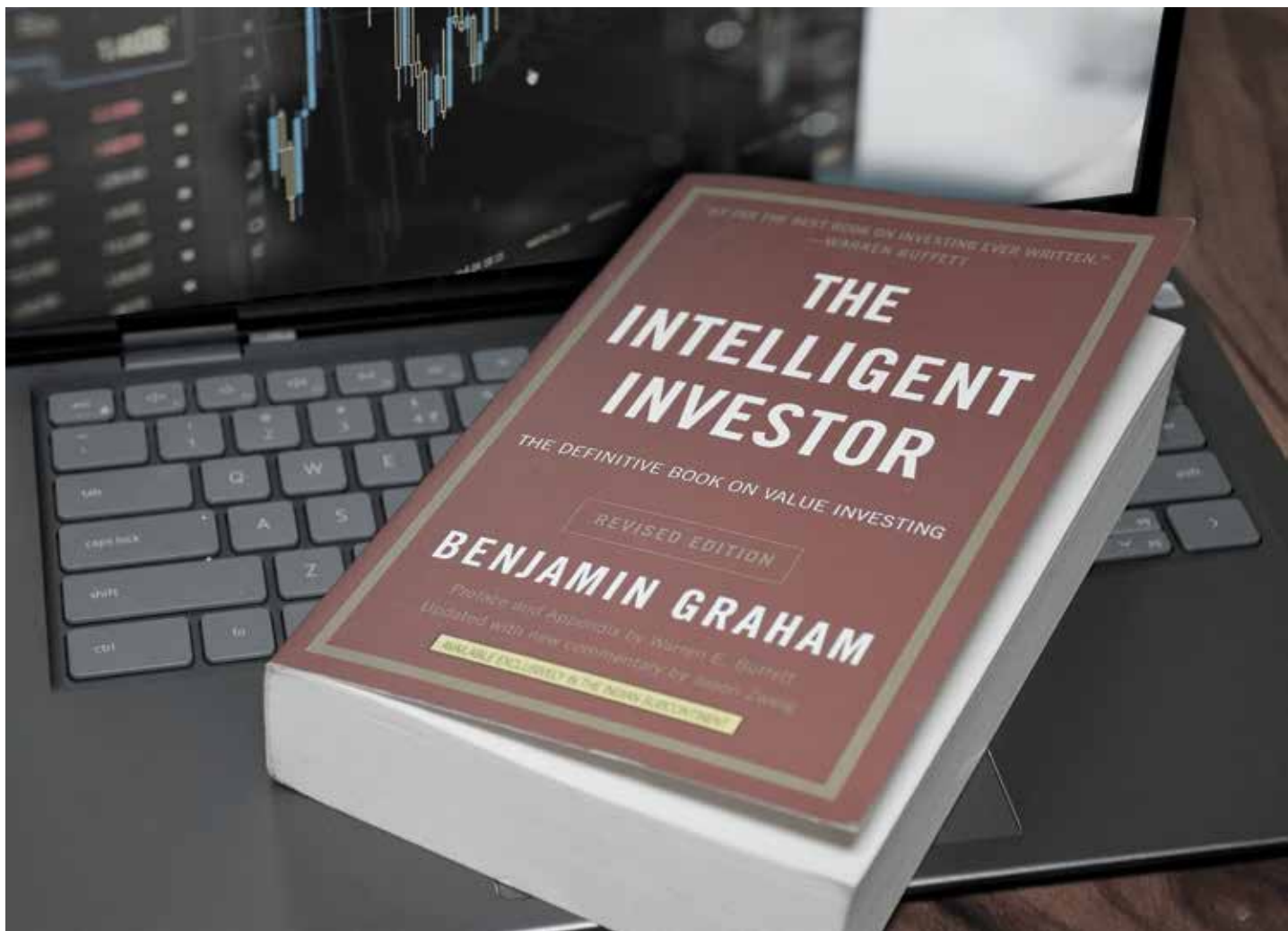
Zdroje:

<https://www.investopedia.com/terms/b/bank-panic-of-1907.asp>

<https://cs.celeb-true.com/benjamin-graham-widely-known-father-value-investing-american-investor>

<https://www.investopedia.com/terms/b/bengraham.asp>

<https://www.jvbruni.com/articles/a-brief-biography-of-benjamin-graham>

Philip Artur Fisher

Text: Ján Vangor

„Akciový trh je plný investorov, ktorí poznajú cenu všetkého, ale hodnotu ničoho.“

(Philip Artur Fisher)

Investovanie do akcií vnímame v dnešnom svete rôznymi spôsobmi. Napríklad, niektorí investori investujú do akcií spoločností, ktorých produkty používajú. Iní kupujú akcie spoločností, ktoré v danej chvíli vykazujú rastový trend a ďalší sa zameriavajú na investovanie do akcií spoločností, ktorých cena je na burze pod ich účtovnou hodnotou. Takýchto a podobných prístupov by sme našli niekoľko.

Medzi zakladateľov investovania radíme aj investorov ako Fisher, Graham, Buffett, Munger a podobne. Na popredné miesta tohto rebríčka investorov, ktorí najviac prispeli, a stále prispievajú svojimi poznatkami a odbornosťou, patrí práve Philip Artur Fisher. Svoju kariéru začal ako analytik v roku 1928. Je jedným zo zakladateľov investičného prístupu, ktorý môžeme nazvať *rastové investovanie* (*growth investing*). Pojem rast evokuje, že daný subjekt, ktorý je v našom hľadáčkovi, rastie a naberá na sile. Práve toto bol zámer Fishera, ktorý sa počas svojej investičnej kariéry zameriaval na spoločnosti s potenciálom na rast ich veľkosti a hodnoty. Jeho cieľom nebolo kupovať a predávať kvantum akcií spoločností, ale vybrať si na základe vopred stanovených kritérií také, ktoré bude môcť držať v portfóliu čo najdlhšie obdobie a potom sa mu na revanš odplatia rastom ich ceny.

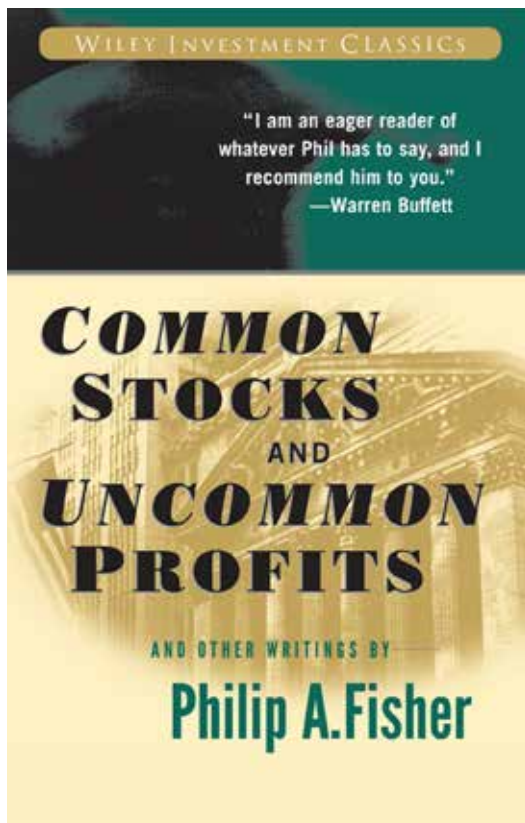
Môžeme ho považovať za zakladateľa princípu *zdola hore* (*bottom up*) pri výbere spoločností s investičným zámerom. Fisher bol charakteristický tým, že sa reálne rozprával s top manažmentom, so zamestnancami, ako aj s dodávateľmi a odberateľmi spoločností, ktorú investične zvažoval.

Pri výbere spoločností sa riadil 3 základnými bodmi, ktoré museli spoločnosti na začiatku jeho posudzovania spĺňať. *Prvým bodom* hovoril o tom, aby spoločnosť vyrábala také tovary alebo poskytovala také služby, ktoré majú dlhodobý potenciál u spotrebiteľov. *Druhým bodom* bola konkurenčná výhoda, ktorú spoločnosť musela mať nad svojimi konkurentmi, respektíve potenciálne novými firmami, ktoré by chceli do daného odvetvia prísť podnikáť. *Posledným*, ale nemenej dôležitým bodom bol excelentný manažment, ktorý je odhodlaný naplniť rastové ciele spoločnosti. Tieto body následne rozpracoval do 15 kritérií, ktorými sa riadil pri výbere spoločností. Keďže sa jeho investičný princíp stal súčasťou prínosom pre Warrena Buffetta (Buffett bol inšpirovaný hlavne Grahamom), pozrime sa, aké sú to konkrétne kritériá.

1. Má spoločnosť produkt alebo službu s významným trhovým potenciálom pre rast predajov počas nasledujúcich rokov?

Fisher sa zameriava na hlavnú myšlienku a tou je, aby sa pri posudzovaní spoločností pozeralo na jej predaje, nie za posledný rok-dva, ale za minimálne posledných desať rokov.

2. Je manažment dostatočne odhodlaný, aby inovoval a vyrábala produkty (služby), ktoré budú neustále zvyšovať predaje výrobkov?

Dôležité je, aby mal manažment plán, ako neustále zlepšovať predaje a prichádzať s vylepšeniami, ktoré budú napomáhať zvyšovanie predajov tovarov alebo služieb.

3. Ako efektívne sú snahy spoločnosti o výskum a vývoj v porovnaní s jej veľkosťou?

Fisher jednoducho skúmal sumu vynaloženú na výskum a vývoj v porovnaní s celkovými predajmi spoločnosti. Na druhej strane upozorňoval na porovnávanie tohto čísla medzi spoločnosťami, čo môže byť zavádzajúce. Spoločnosť, ktorá za posledné roky prišla s novými produktmi, z ktorých vyplýval rast predajných čísiel, je podľa Fishera na dobrej ceste, aby týmto spôsobom pokračovala v raste predajov cez vývoj nových produktov.

4. Má spoločnosť nadpriemerne schopný predajný tím? Napríklad, predajný tím firmy IBM trávi tretinu času tréningom predajných zručností a sledovaním vývoja konkurencie. Takýto prístup zabezpečuje základ pre dlhodobý rast spoločnosti.

5. Má spoločnosť naozaj „tučnú“ ziskovú maržu?

Najväčšie kapitálové zisky prichádzajú zo spoločností s vysokými maržami.

6. Čo spoločnosť robí, aby si udržala alebo navýšila ziskovú maržu?

Fisher pripomína, že je oveľa podstatnejšia budúca zisková marža ako tá súčasná. Kľúčom k úspechu je výskum, vývoj a zefektívnenie výroby, ktoré prinesú danej spoločnosti rast ziskovej marže a dlhodobým investorom rast ich investície.

7. Je v spoločnosti výborné pracovné prostredie a zdravý vzťah so zamestnancami?

Spokojní zamestnanci sú efektívnejší. Čím je vyššie percento fluktuácie, tým je to pre spoločnosť nákladnejšie. Poznemenáva, že spoločnosti, ktoré doposiaľ nemajú zamestnanecké odbory evidentne nemajú problém so zamestnancami a oceňujú ich prácu dostatočne a ich personálna politika je dôsledná.

8. Je v spoločnosti dôvera v top manažment a princípy odmeňovania a kariérneho rastu?

V spoločnosti je veľmi dôležitý obojstranný vzťah medzi top manažmentom a nižšími úrovňami. Základným kameňom je riaditeľ a dôvera nižšieho manažmentu v jeho osobu. Nemenej dôležitými sú férové zásady kariérneho postupu, odmeňovania a profesionálneho aj osobnostného rastu zamestnancov podľa ich reálnych výsledkov.

9. Manažment spoločnosti musí byť kvalitný!

Fisher upozorňuje, že spoločnosť riadená jedným riaditeľom dospeje do fázy, keď sa musia rozdeliť jednotlivé úlohy a zodpovednosti medzi viacerými členmi manažmentu. Je to fáza, v ktorej firma pri svojom neustálom raste často narazí na limity jej zakladateľa, ktoré ju v danom momente ohrozujú v ďalšom raste.

10. Ako dobre prepracovaná je analýza nákladov spoločnosti a kontrola účtovníctva?

Žiadna zo spoločností nemôže pokračovať s neobyčajným úspechom, ak nemá rozpracované svoje činnosti podrobne do jednotlivých či najmenších nákladových položiek. Iba s takýmto materiálom vie manažment efektívne pracovať. Väčšina spoločností vyrába niekoľko produktov/ služieb, a preto je potrebné, aby manažment mal prehľad o nákladoch do „poslednej skrutky“. Takýmto spôsobom vie manažment inteligentne plánovať nákladovú politiku, cenovú politiku, porovnanie s konkurenciou a podobne.

11. Existujú nejaké faktory, ktoré investora presvedčia o tom, že spoločnosť má voči svojim konkurentom určitý typ výhody?

Fisher dodáva, že výhody sa líšia naprieč rôznymi odvetvami. Napríklad, ak sú celkové náklady na poistenie spoločnosti A nižšie o 35 percent oproti spoločnosti B, môžeme usúdiť, že je to dostatočná výhoda, ktorá sa jednoznačne ukáže vo výške ziskovej marže. Patenty sa javia ako najpodstatnejšie výhody, ktoré by mali držať konkurenciu v šachu. Avšak Fisher zo svojich skúseností dodáva, že firmy radšej pristupujú k licenčnému predaju používania ich výrobkov, čo na revanš očakávajú aj od svojich konkurentov. Ďaleko dôležitejšie sú pre spoločnosť jej postupy a konštantné napredovanie pri výrobe, predaji, servise produktov a zákazníckej starostlivosti. Týmto činnosťami sa firmy vymedzujú a odlišujú od konkurencie.

12. Pozerá sa spoločnosť na zisky krátkodobo alebo dlhodobo?

To, ako sa spoločnosť správa k svojim dodávateľom a odberateľom, vysoko napovedá o jej „ziskovom“ nastavení. Ak sa spoločnosť snaží za každú cenu spraviť perfektný obchod a dosiahnuť tak najvyšší možný aktuálny zisk, ide o krátkodobý zisk a celkovo aj pohľad na podnikanie. Na druhej strane, ak je spoločnosť ochotná zaplatiť dodávateľom určitú sumu nad možnú minimálnu cenu (rovnako aj u odberateľov znížením ceny), aby tým dosiahla dobrý vzťah a vybudovala si dôveru s dodávateľmi pre prípad neočakávanej situácie, ide o dlhodobý pohľad na podnikanie a investor zvažujúci takúto firmu ako svoju investíciu by to mal považovať za pozitívny signál.

13. Bude v budúcnosti v rámci rastu a expanzie spoločnosti potrebný enormný kapitál, ktorý by bol dosiahnuteľný jedine vydaním nových akcií spoločnosti, čo by malo za následok oslabenie pozície pôvodných investorov?

Fisher dodáva, že ak je spoločnosť dostatočne silná na dlhové financovanie, ide o najpriateľnejší variant. Na druhej strane, ak spoločnosť musí vydať nové akcie, často s cenou nad rámec aktuálnej ceny, ide o spoločnosť, ktorej manažment má slabý finančný úsudok.

14. Hovorí manažment spoločnosti otvorene investorom o ich úspechoch, ale v prípade neúspechov sa zatajuje alebo nedôsledne informuje investorov?

V prípade, že manažment nekomunikuje otvorene s investormi o prípadných neúspechoch, ktoré sú podľa Fishera bežné pri snahe spoločnosti rásť, ide o negatívny signál pre investora.

15. Je manažment spoločnosti nepriestrelný v otázke integrity so spoločnosťou?

Fisher sa venuje najmä neodôvodnenému obohacovaniu sa manažmentu na úkor akcionárov spoločnosti cez rôzne nastrčené osoby, nejasné predaje a nákupy materiálov prostredníctvom nastrčených schránkových firiem a podobne.

Ak by toto kritérium pri výbere spoločnosti investorovi nebolo plne zodpovedané, nie je dôvod investovať do takejto spoločnosti, aj keby ostatné kritériá vykazovali perfektné výsledky.

Ako môžeme vidieť, kritériá na výber investičnej príležitosti mal nastavené Fisher veľmi dôsledne a obsérne. Na začiatku svojej kariéry (1928) pôsobil ako analytik a po 3 rokoch založil svoju spoločnosť **Fisher & Co.** (1931), ktorá spravovala investorom ich majetok podľa princípov rastového investovania. Fisherovi sa podarilo objaviť spoločnosti ako Hewlett Packard, Ford Motor Company, Motorola, Texas Instruments a Disney. Jeho spoločnosť sa radila medzi najúspešnejšie spoločnosti svojej doby. Fisherova rodina ukončila existenciu spoločnosti v roku 2017. Avšak jeho učenie tu pre nás ostáva aj naďalej. Jeho najväčším dielom, v ktorom zhrnul svoje princípy a postoje, sa volá *Common stocks and Uncommon Profits* (1958), z ktorého bolo čerpané aj pri tvorbe tohto článku.

Autor je privátny bankár – senior Tatra banky.

Zdroj:

*Kniha *Common Stocks and Uncommon Profits* (vydanie z roku 2003).*

John Templeton

Text: Andrej Vajda

„Investovanie je ako sadenie stromov. Niektorý sa ujme a prinesie ovocie, iný nie. Ale ak nesadíte žiadne stromy, nikdy nezískate žiadne ovocie.“

(sir John Templeton)

Sir John Marks Templeton bol britsko-americký investor, bankár, správca fondov a filantrop, ktorý sa preslávil svojou odvážnou investičnou stratégiou a hlbokou vierou v silu ľudského pokroku. Narodil sa v roku 1912 v Tennessee a vyštudoval právo na Oxfordskej univerzite. Bol taktiež vášnivým hráčom pokru.

Svoju kariéru na Wall Street začal v roku 1938 a v roku 1954 založil *Templeton Growth Fund*, ktorý sa stal jedným z najúspešnejších podielových fondov v histórii s priemernou ročnou návratnosťou viac ako 15 % počas 38 rokov.

Templeton bol presvedčený o sile diverzifikácie a investoval do akcií z celého sveta vrátane rozvíjajúcich sa trhov v čase, keď to bolo pre mnohých investorov neobvyklé. Bol priekopníkom investovania na rozvíjajúcich sa trhoch a preslávil sa svojou hláškou „kupuj, keď je krv na uliciach“.

Veril, že investori by mali využívať paniku a pesimizmus na nákup akcií so zľavou, aj keď sa zdá, že trh klesá. Táto stratégia mu pomohla dosiahnuť pozoruhodné výsledky a vybudovať si značné bohatstvo. V roku 1999 ho časopis Money označil za „arguably the greatest global stock picker of the century“ (pravdepodobne najväčší „stock picker“, vyberač akcií, storočia).

Investičné princípy sira Templetona

Templetonov investičný úspech bol založený na niekoľkých kľúčových princípoch:

- **Dlhodobý investičný horizont:** veril, že investovanie je dlhodobá hra a že investori by sa nemali dať ovplyvniť krátkodobými výkyvmi trhu.
- **Globálna diverzifikácia:** investoval do akcií z celého sveta vrátane rozvíjajúcich sa trhov v presvedčení, že to pomôže znížiť riziko a zvýšiť návratnosť investícií.
- **Trpezlivosť a disciplína:** bol trpezlivý a disciplinovaný investor ochotný držať akcie, aj keď ich ceny klesali. Svoju investičnú stratégiu dodržiaval aj v čase, keď bola nepopulárna.
- **Hľadanie podhodnotených akcií:** veril, že je dôležité investovať do akcií, ktoré sú podhodnotené v porovnaní s ich reálnou hodnotou. Na identifikáciu týchto akcií používal rôzne analýzy vrátane fundamentálnej a technickej analýzy.*

Okrem úspešného investora bol Templeton aj vášnivým filantropom. V roku 1987 založil *Templetonovu nadáciu*, ktorá podporuje výskum v oblastiach ako veda, teológia a filozofia s cieľom stimulovať „objavovanie a pochopenie duchovných dimenzií života“. Veril, že veda a náboženstvo sa môžu navzájom dopĺňať a viesť k hlbšiemu pochopeniu vesmíru a nášho miesta v ňom. Nadácia udeľuje Templetonovu cenu, ktorá je považovaná za jednu z najprestížnejších vedeckých cien na svete.

Bol držiteľom titulu CFA (Chartered Financial Analyst) a dodnes je pokladaný za jedného z najväčších investorov a filantropov 20. storočia.

Za svoje úspechy bol ocenený mnohými poctami vrátane britského rytierskeho titulu, ktorý mu bol udelený v roku 1987. Zomrel v roku 2008 vo veku 95 rokov.

Jeho investičné princípy sú stále relevantné aj dnes a jeho odkaz inšpiruje investorov a filantropov na celom svete. V čase svojej smrti mal odhadovaný čistý majetok 1,5 miliardy dolárov. Keby žil dnes, s najväčšou pravdepodobnosťou by sa umiestnil medzi 500 najbohatšími ľuďmi na svete v rebríčku Bloomberg Billionaires Index.

Autor je privátny bankár – senior Tatra banky.

Zdroje:

<https://www.templeton.org/>

<https://blogs.cfainstitute.org/investor/2014/05/16/film-review-contrarian-the-super-investor-john-templeton/>

<https://www.nytimes.com/2008/07/09/business/09templeton-cnd.html>

https://money.cnn.com/magazines/moneymag/moneymag_archive/1999/01/01/253723/index.htm

<https://www.bloomberg.com/billionaires/?embedded-checkout=true>

* **Technická analýza** sa zameriava na štúdium historických cenových pohybov a objemových dát na identifikáciu vzorov a trendov, ktoré by mohli naznačovať budúce pohyby cien. Technickí analytici používajú rôzne nástroje a indikátory, ako napríklad grafy, sviečkové formácie a indikátory technickej analýzy na vizualizáciu a interpretáciu týchto dát.

Fundamentálna analýza sa zameriava na posúdenie vnútornej hodnoty aktíva na základe jeho fundamentálnych faktorov, ako sú finančná výkonnosť spoločnosti, makroekonomické podmienky a priemyselné trendy. Fundamentálni analytici skúmajú faktory, ako sú výkazy o ziskoch a stratách, pomer ceny k zisku (P/E), miera zadlženosti a rastové vyhliadky spoločnosti, aby posúdili, či je cena aktíva spravodlivá alebo nadhodnotená.

George Soros

Text: Michal Kelle

„Nejde o to, či máte pravdu alebo nie, dôležité je, koľko peňazí zarobíte, keď pravdu máte a koľko stratíte, keď ju nemáte.“

(George Soros)

George Soros, narodený ako György Schwartz v roku 1930 v Budapešti, je maďarsko-americký investičný magnát a filantrop, známy pre svoje špekulatívne obchody a veľkorysú filantropiu. Jeho kariéra a život boli poznačené úspechom, kontroverziami a veľkým vplyvom na globálne dianie.

Mladosť a vzdelanie

Soros prežil detstvo v Maďarsku poznačenom nacistickou okupáciou a druhou svetovou vojnou. Po vojne v roku 1947 sa presťahoval do Londýna, kde študoval filozofiu na London School of Economics u Karla Poppera. Svoje plány stať sa filozofom však nakoniec opustil a po ukončení štúdia začal pracovať v bankových a finančných inštitúciách.

Investičný génius a „Muž, ktorý zlomil Bank of England“

George Soros nie je prvým ani posledným obchodníkom, ktorého niektorí obdivujú pre jeho podnikateľské úspechy a druhí ho považujú za človeka, ktorý prispel k zveľaďovaniu svojho majetku špekulatívnymi obchodmi. Soros začal svoju kariéru v britských a amerických obchodných bankách, popritom pracoval aj ako analytik finančných trhov, čím si zdokonaľoval svoje investorské schopnosti. Medzitým poskytoval investičné poradenstvo, čím získaval skúsenosti a medzi obchodníkmi si budoval silné meno.

Po úspešných začiatkoch vo finančných kruhoch sa začala veľká cesta za bohatstvom. Soros rýchlo pochopil, že je rodený investor a tejto činnosti sa začal venovať naplno. Jeho prvým investičným fondom sa stal *Quantum Fund*, ktorý založil s Jimom Rogersom. Išlo o jeden z prvých hedgeových fondov, ktorý nepodliehal takmer žiadnej regulácii a na základe vysokého rizika mohol priniesť obrovské výnosy, ale aj straty. Vďaka jeho založeniu sa Soros dostal k veľkým ziskom. *Quantum Fund* funguje dodnes a v súčasnosti je jedným z najväčších investičných fondov. Soros sa preslávil svojimi odvážnymi a úspešnými investičnými stratégiami, ktoré mu vynesli prezývku „Muž, ktorý zlomil Bank of England“. V roku 1992 staval *Quantum Fund* viac ako 10 miliárd dolárov proti britskej libe, čím zarobil 1,1 miliardy dolárov, keď sa libra prepadla.

Filantropia a Open Society Foundations

Okrem investovania sa Soros venoval aj rozsiahlej filantropickej činnosti. V roku 1984 založil *Open Society Foundations* (OSF). Ide o sieť nadácií, ktoré podporujú demokraciu, ľudské práva a občiansku spoločnosť vo viac ako 120 krajinách sveta. OSF investovala miliardy dolárov do programov zameraných na vzdelávanie, zdravotnú starostlivosť či podporu občianskych aktivít a nezávislých médií.

Kontroverzie, kritika a dedičstvo

Soros patrí medzi najkontroverznejšie osobnosti súčasnosti. Aj keď pre mnohých predstavuje inšpiráciu, vyvoláva silné emócie a rozdeľuje spoločnosť. Jeho kritici ho obviňujú z manipulácie s tržmi, financovania politického aktivizmu

a zo šírenia liberálnej ideológie. Často čelí konšpiračným teóriám a antisemitským útokom. Soros tieto obvinenia odmieta a zdôrazňuje, že jeho filantropické aktivity sú motivované snahou o budovanie spravodlivejšej a demokratickej spoločnosti.

George Soros je bezpochyby ikonickou postavou finančného sveta a filantropie. Jeho investičné úspechy a vplyv na globálne dianie zanechali trvalý odkaz. Napriek kontroverziám a kritike je Soros považovaný za vizionára a bojovníka za demokraciu a ľudské práva. Jeho príbeh slúži ako inšpirácia pre mnohých, no zároveň vyvoláva silné emócie a rozdeľuje spoločnosť.

Autor je privátny bankár – senior Tatra banky.

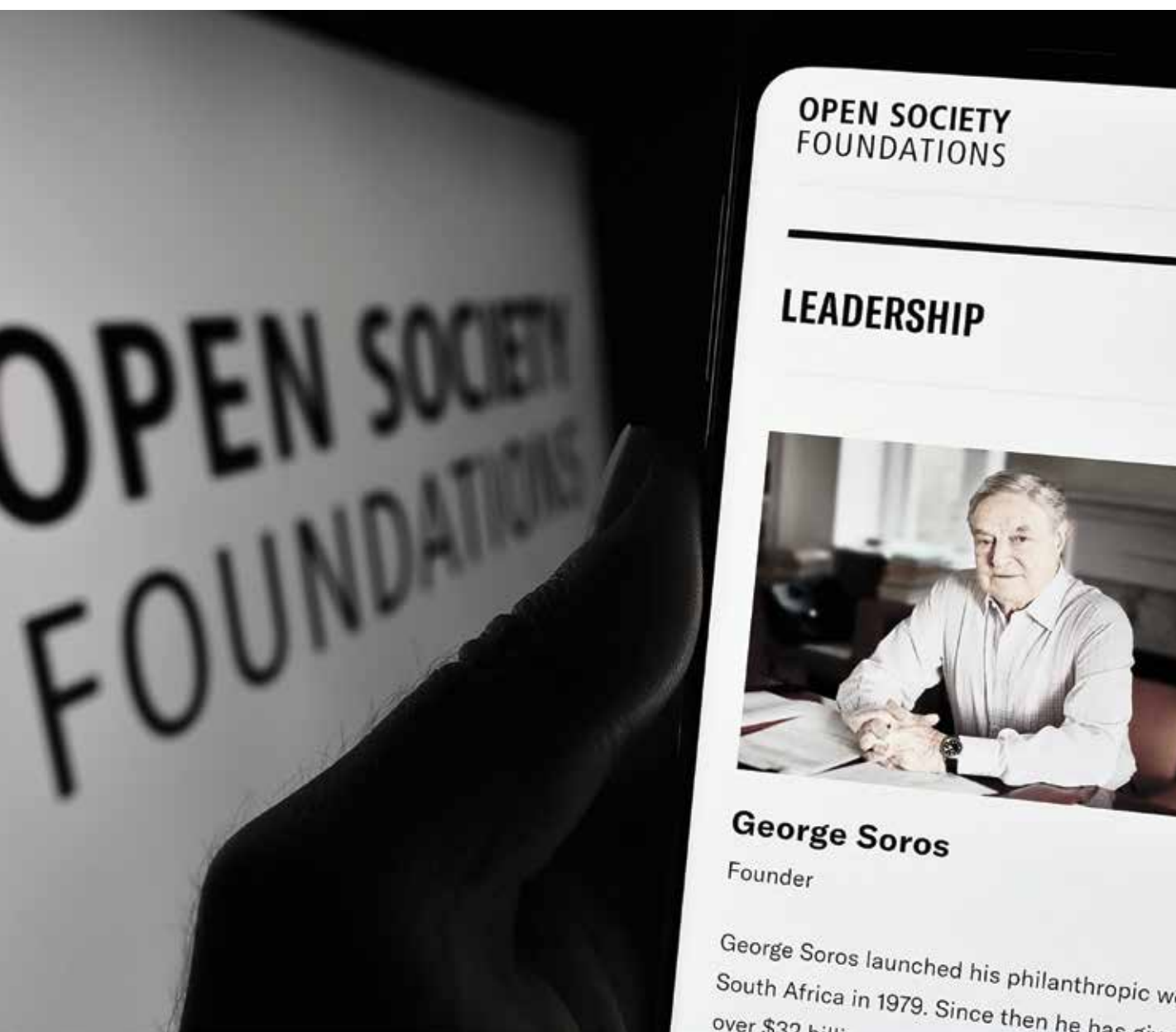
Zdroje:

<https://www.opensocietyfoundations.org/>

<https://www.investopedia.com/articles/financial-theory/09/how-soros-does-it.asp>

<https://www.georgesoros.com/>

<https://www.thegentlemansjournal.com/article/incredible-life-billionaire-george-soros/>

Peter Lynch

Text: Zuzana Čopíková

„Musíte vedieť, čo vlastníte a musíte vedieť, prečo to vlastníte.“

(Peter Lynch)

Peter Lynch je jedným z najúspešnejších a pravdepodobne najznámejších portfólio manažérov. Počas svojho pôsobenia manažoval podielový fond Fidelity Magellan Fund s neuveriteľnými výnosmi a premenil ho na jeden z najväčších fondov na svete. Peter Lynch bol jedným z investorov, ktorý vedel využiť správne načasovanie, a to nielen v investovaní, ale aj v súkromnom živote.

Narodil sa v roku 1944. O akcie sa začal zaujímať, keď bol nosičom golfových palíc v Newton, v Massachusetts. Práve vďaka tomu získal v roku 1966 stáž vo Fidelity Investments a nakoniec aj štipendium na Boston College. Po dvoch rokoch služby v armáde promoval s titulom MBA na Wharton School of Business na Pensylvánskej univerzite. Po promócií sa vrátil do Fidelity ako analytik. Zaoberal sa celým radom priemyselných odvetví od textilného a chemického priemyslu až po baníctvo. V roku 1977 prevzal správu portfólia podielového fondu Fidelity Magellan Fund. V tom čase mal fond v správe len 18 miliónov dolárov.

Z vedenia fondu Magellan odstúpil v roku 1990. V tom čase boli vo fonde aktíva za viac ako 19 miliárd dolárov s viac ako tisíc pozíciami. Priemerný ročný výnos jeho investícií počas 13 rokov predstavoval 29,2 %. To znamená, že 1 dolár inves-

tovaný v deň, keď Lynch prevzal Magellan, by mal hodnotu približne 28 dolárov, keď odstúpil zo svojej pozície. Netreba podceňovať fakt, že počas jeho pôsobenia sme na amerických trhoch zažívali býčí trend, teda obdobie, keď akcie prevažne rastú. Najzávažnejším zvratom na trhu, ktorému Lynch čelil, bol prepad na akciovom trhu v roku 1987, keď akcie poklesli o viac ako 30 %. O niekoľko rokov neskôr, keď odišiel do dôchodku, vyrovnali akcie vo fonde väčšinu strát.

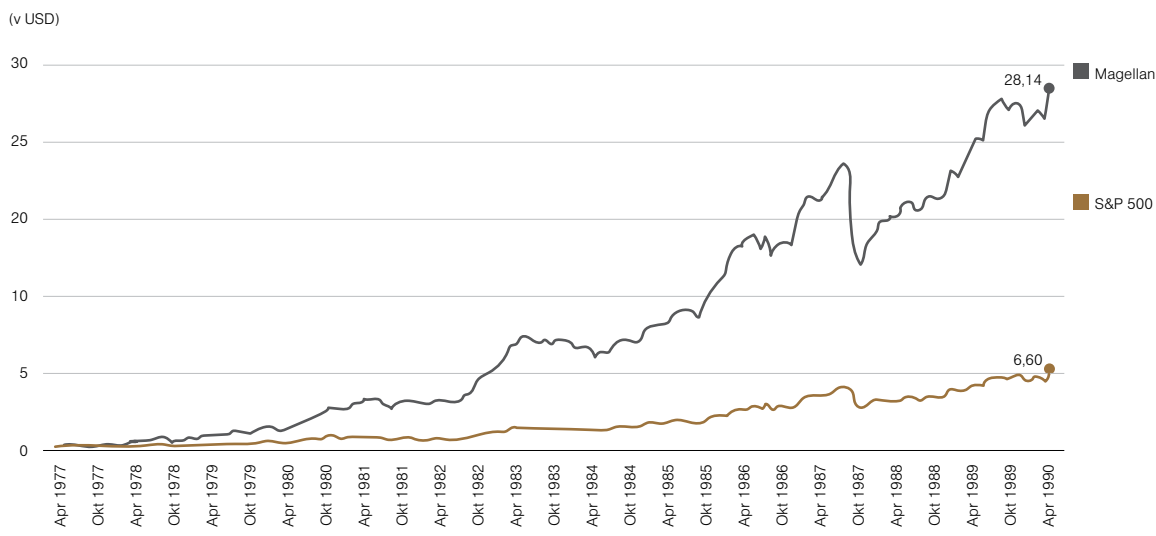
Lynch síce prestal aktívne spravovať peniaze, ale často ponúkal investičné tipy a rady pre nových, ale aj skúsených investorov. Na konci kariéry portfólio manažéra sa spojil s novinárom Johnom Rothchildom, aby napísal svoj dnes už slávny bestseller „One Up on Wall Street: How to Use What You Already Know to Make Money in the Market“. V knihe sa snažil vysvetliť, že stačí použiť zdravý rozum a investovať do vecí, ktoré vidíte každý deň a ktorým rozumiete.

Keď Peter Lynch v roku 1990 odišiel do dôchodku, zostal v pozícii riaditeľa Fidelity Investments a významne sa venoval filantropii. Naďalej sa venoval písaniu kníh a odovzdával svoje skúsenosti ďalším generáciám. Jeho knihy sú stále vyhľadávanými učebnicami pre fanúšikov investovania.

Investičná stratégia Petra Lyncha

Peter Lynch spopularizoval štýl investovania známy pod skratkou GARP (Growth at a reasonable price – Rast za rozumnú cenu). Často vyhľadával rastové spoločnosti, ktoré ťažia z aktuálnych trendov na trhu. Tieto akcie sa mnohokrát zdali

Rast investovaného 1 USD

Zdroj: <https://thepfengineer.com/2016/07/18/deconstructing-peter-lynch/>

predražené, keď sa nich pozeralo len na základe pomeru ceny a ziskovosti, t. j. ukazovateľa známeho ako P/E ratio. Na lepšiu analýzu rastúcich spoločností použil Lynch pomer PEG, čo je pomer ceny k zisku vydelený mierou rastu firmy. Toto bolo jedno z Lynchových obľúbených kritérií investovania do akcií. Avšak vo svojich knihách a článkoch vysvetľoval, že PEG nie je jediný ukazovateľ, ktorým sa riadi. Ide len o jednu časť z rovnice pri hľadaní „výchádzajúcich“ akciových titulov.

Ďalšou významnou investičnou stratégiou bola preňho tzv. stratégia príbehového investora. Sám Lynch ním bol. Vyznačuje sa tým, že prostredníctvom rozsiahleho výskumu vytvoril príbehy o ceste rastu spoločnosti predtým, ako do nej zainvestoval. Na stvárnenie príbehov dokonca využíval aj hercov, aby si to vedel lepšie predstaviť. Dôležité je uvedomiť si, že takéto príbehy môžu byť vystavané len po dôkladnej analýze spoločnosti, čo bolo kľúčom pre správny výber investície.

Na to nadväzovala ďalšia stratégia – investujte dlhodobo. Lynch bol známy tým, že využíval silu zloženého úročenia v dlhodobom horizonte a svoje podiely v spoločnostiach nepredával, kým sa ich rast nezhoršil.

Avšak za kľúčové pravidlo Petra Lyncha sa považuje to, že máme investovať len do toho, čo poznáme a čomu rozumieme. Bol pevne presvedčený, že to, čo nám pri investovaní najviac pomáha, sú naše oči, uši a zdravý rozum. Veril, že všetci ľudia dokážu veci správne analyzovať a všetci to robíme denne. Či už jazdíme na cestách bezpečne, hádame, čo sa stane ďalej v televíznej relácii, alebo diskutujeme o nových investičných nápadoch. Dôkladné znalosti o investícii totiž môžu pomôcť pri rozhodnutí či investovať, alebo nie.

Autor je privátny bankár – senior Tatra banky.

Zdroje:

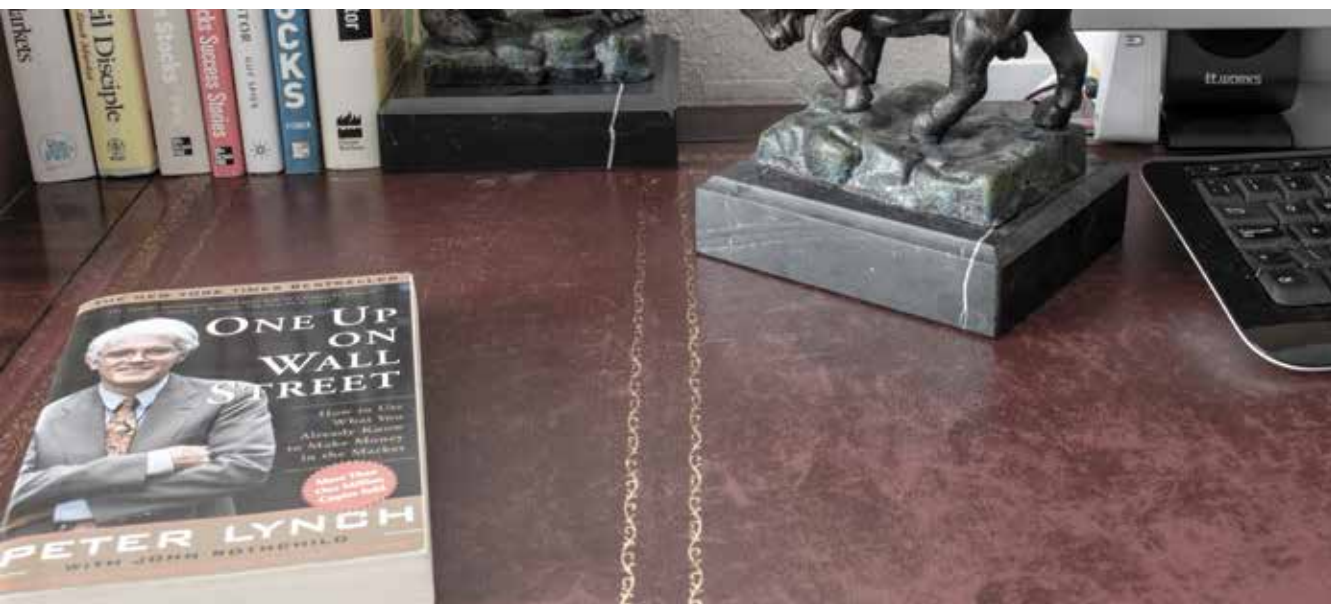
https://www.forbes.com/2009/02/23/lynch-fidelity-magellan-personal-finance_peter_lynch.html?sh=76a15edc474d

<https://www.nasdaq.com/education/the-peg-ratio-peter-lynchs-favorite-investing-metric>

<https://groww.in/blog/peter-lynchs-investment-strategy>

<https://finance.yahoo.com/news/fidelity-legend-peter-lynch-i-never-said-to-invest-in-the-stock-market-120755736.html>

<https://www.thestreet.com/investing/peter-lynchs-investing-advice-still-rings-true>

Ray Dalio

Text: Lukáš Kurek

„Je dôležitejšie robiť veľké veci dobre, ako robiť tie malé perfektne.“

(Ray Dalio)

Ray Dalio, celým menom Raymond Thomas Dalio, je americký investor, podnikateľ a filantrop, známy predovšetkým ako zakladateľ hedgeového fondu Bridgewater Associates, jedného z najväčších a najúspešnejších fondov na svete. Spoločnosť Bridgewater založil v roku 1975 vo svojom dvojizbovom byte v New Yourku. Za 47 rokov z nej vytvoril globálnu inštitúciu, ktorou je dnes. Počas týchto rokov Ray zastával pozície CEO (Chief Executive Officer), CIO (Chief Information Officer), ale aj ďalšie významné posty vysokej exekutívy. Vypracoval sa až na pozíciu mentora investičného výboru, vedeného Bobom Princeom, Gregom Jensenom, ako aj ďalšími kľúčovými investormi a vedúcimi pre jednotlivé triedy aktív. Na tejto pozícii sa pôsobí od roku 2022 a zodpovedný je za dohľad a vývoj investičných stratégií spoločnosti Bridgewater.

Životný príbeh Raya Dalia je kombináciou životnej a kariérnej dráhy. Na začiatku sa stal investorom, založil a vybudoval spoločnosť Bridgewater a dnes sa nachádza v novej fáze svojho života, kedy odovzdáva firmu ďalšej generácii lídrov. Počas svojho života sa riadil princípmi investovania, ktoré sa naučil sám počas svojej práce, keď pomáhal iným uspieť.

Ray vyrastal ako obyčajné dieťa strednej vrstvy v rodine džezového muzikanta a ženy v domácnosti, v prostredí amerického Long Islandu. K investovaniu „pričuchol“ vo veku 12 rokov

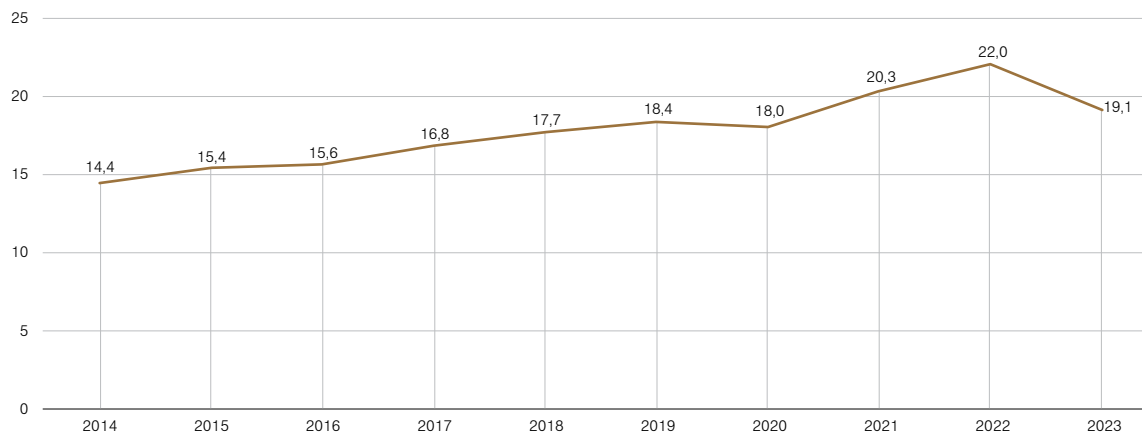
ako nosič v lokálnom golfovom klube v období, keď všetci hovorili o akciách, keďže sa nachádzali vo volatílnom období. Z brigády si odkladal peniaze, aby si mohol kúpiť prvé akcie. Išlo akcie spoločnosti Northeast Airlines, jediný titul o ktorom počul, že stál menej ako 5 dolárov za kus. Akcie kúpil pred bankrotom spoločnosti. Našťastie pre Raya bola spoločnosť odkúpená novým investorom, čo viedlo k strojnásobeniu hodnoty jej akcií. Táto skúsenosť postavila Dalia na cestu jedného z najúspešnejších investorov jeho éry.

Štúdium na vysokej škole, na ktorú sa ledva dostal, ukončil ako jeden z najlepších. Stalo sa tak aj vďaka tomu, že sa počas štúdia mohol venovať financiám a štúdium tak ukončil s výbornými výsledkami. V roku 1969 si osvojil prax transcendentnej meditácie, ktorú do veľkej časti považuje za spojito k jeho veľkým úspechom. Po ukončení štúdia na vysokej škole v roku 1971 odišiel priamo na Harvard Business School, kde v roku 1973 získal titul MBA. Po krátkom pôsobení v dvoch firmách na Wall Street založil v roku 1975 vlastnú spoločnosť Bridgewater.

Na začiatku cesty Bridgewater-u pomáhal Ray inštitucionálnym investorom s konzultovaním a aktívnym riadením ich expozícií, najmä na komoditných a futures trhoch. Svoje každodenné investičné myšlienky zdieľal v takzvaných „Bridgewater Daily Observations“, ktoré boli klientom zasielané prostredníctvom teleprinter exchange service - ďalekopisná prepojavacia služba slúžiaca na písomný styk medzi účastníkmi. Rastúca kvalita týchto prieskumov viedla v roku 1985 k zriadeniu prvého inštitucionálneho fondu spoločnosti Bridgewater, ktorá mala v správe objem 5 miliónov dolárov od Svetovej banky. Nasledovalo mnoho inštitucionálnych investorov. Dodnes zostáva Daily Observations jedným z najvplyvnejších trhových komentárov investorov a politikov na celom svete.

Vývoj hodnoty majetku

(v mld. USD)

Zdroj: <https://www.blinkist.com/magazine/posts/ray-dalio-net-worth>

Pod Rayovým vedením sa Bridgewater stal nakoniec najväčším hedgeovým fondom na svete, ktorý svojim klientom zarába viac peňazí ako ktorýkoľvek iný hedgeový fond. Tieto výsledky boli výsledkom inovatívnych spôsobov investovania spoločnosti Bridgewater a jej jedinečnej kultúry. Pôsobivé investičné prístupy firmy prirovnávajú Raya ku Stevovi Jobsoviho svete investovania, a časopis TIME ho zaradil medzi 100 najplyvnejších ľudí sveta v roku 2012, pretože jeho myslenie malo vplyv na globálnu makroekonomickú politiku. V roku 2016 časopis Fortune označil Bridgewater za piatu najvýznamnejšiu spoločnosť v USA.

Keď v roku 2017 Ray odstúpil z funkcie generálneho riaditeľa, jeho primárny cieľ sa presunul na pomoc ostatným, aby boli úspešní tým, že ich bude mentorovať a odovzdávať im skúsenosti, ktoré pomohli uspieť jemu. Svoje princípy zdieľal v knihách, videách a digitálnych aplikáciách, ktoré čítalo a videlo bola viac ako 150 miliónov ľudí po celom svete.

Kompletný zoznam jeho publikácií a multimediálnych ponúk je dostupný na www.principles.com.

Vplyv tohto prístupu je zjavný v tom, ako Ray vybudoval investičné systémy Bridgewater a jeho firemnú kultúru. Viedlo to k dosiahnutiu nadčasových a univerzálnych chápaní toho, ako fungujú ekonomiky a trhy, aký je vývoj princípov, ako s nimi dobre zaobchádzať. Keďže sa tie isté veci dejú znova a znova v podstate z rovnakých dôvodov, pri rozvíjaní svojich princípov vychádza zo skúseností štúdia veľkých počtov prípadov. Robiť to dobre si vo všeobecnosti vyžaduje pochopenie a úspešné simulovanie trhov všetkých hlavných krajín za posledných 100 rokov alebo tak dlho, ako samotné trhy existovali. Je to najmä z toho dôvodu, že ak sa niečo veľké stalo v minulosti, môže sa to stať opakovane. Jediný spôsob ako to zistiť, či sa veci v budúcnosti budú líšiť, je vedieť, prečo boli v minulosti iné.

Investičné princípy sú potom vyjadrené v algoritmoch, ktoré sú backtestované v mnohých prípadoch a scenároch, a premenebné na počítačové systémy rozhodovania, ktoré spolupracujú s rozhodnutiami ľudí, ktoré pozície držia. Tento prístup je inovatívny aj v tom, že zahŕňa investovanie na likvidných akciových, menových, dlhopisových aj komoditných trhoch po celom svete. Navrhnutý bol tak, aby bol nezáujatý voči tomu, či sa trh nachádza v medvedom alebo býčom trhu a zároveň prispô-

sobený tak, aby vyhovoval špecifickým preferenciám výnosu a rizika každého klienta. Princíp spočíva v tom, využiť najvyššiu úroveň návratnosti pri zachovaní zadefinovanej maximálnej miery rizika, a nie zamerať sa na maximálnu mieru výnosnosti so stále zvyšujúcou sa mierou rizika. Prvoradý význam má riadenie rizika, pretože na vyradenie investora stačí len jedno naozaj zlé obdobie. Toto činí Bridgewater lídrom a inovátorom takmer päť desaťročí. Ray bol priekopníkom v tomto odvetí aj prostredníctvom zostrojovania alfy¹ a bety² pri backtestoch, ktoré je možné kombinovať a prepracovať tak, aby sa dosiahli rôzne úrovne očakávaného manažmentu rizika na základe cieľov klienta. Ray tiež vytvoril prístup „Pure Alpha“ k budovaniu portfólií nekorelovaných álf, prekryvanie menových párov a aktívnu správu investícií do dlhopisov indexovaných infláciou.

Dosiahnutie finančnej nezávislosti, v spojení s princípmi, ktoré Ray používa dekády, viedli k získaniu významnej čiastky, ktorú použil na filantropiu. Program *Dalio Philanthropies* založila rodina Daliovcov v roku 2003 s cieľom organizovať a realizovať svoje darcovstvo. Prevádzkuje tri základné programy - Dalio Education (vzdelávanie a služby mládeži), OceanX (prieskum a ochrana oceánov) a Endless (sprístupnenie digitalizáciou). Od začiatku pôsobenia rodina poslala viac ako 6 miliárd USD.

Autor je privátny bankár Tatra banky.

Zdroje:

<https://www.bridgewater.com/our-founder>

<https://www.daliophilanthropies.org/>

¹ Alfa meria výkonnosti fondu alebo iných typov investícií voči benchmarku alebo indexu. Vyššia alfa znamená vyššiu relatívnu výkonnosť fondu vzhľadom k benchmarku. Je reprezentovaná jedným číslom ako napríklad 3 alebo -1, jedná sa o percentuálne vyjadrenie výkonnosti fondu voči benchmarku. Ak sa alfa rovná nule, znamená to, že portfólio má totožný vývoj ako benchmark, ak je záporná, aktívna správa viedla k strate hodnoty v porovnaní s dianím na trhu.

Zdroj: <https://www.financnykompas.sk/financna-encyklopedia-pojmy/alfa>

² Beta je pri investíciach ukazovateľ, ktorý meria relatívnu mieru volatility (kolísavosti) fondu voči benchmarku. Beta na úrovni 1 znamená, že fond kopíruje vývoj benchmarku. Ak má beta napr. hodnotu 3, tak je trojnásobne volatilnejšia ako benchmark. Naopak, beta s hodnotou 0,50 znamená, že fond je o 50 % menej volatilný ako benchmark.

Zdroj: <https://www.financnykompas.sk/financna-encyklopedia-pojmy/beta>

John Rockefeller

Text: Roman Števkó

„Priateľstvo založené na obchode je lepšie ako obchod založený na priateľstve.“

(John D. Rockefeller)

John D. Rockefeller (1839-1937) je dodnes považovaný za najbohatšieho Američana všetkých čias a prvého miliardára na svete. Aj napriek tomu, že pochádzal zo skromných pomerov, podarilo sa mu vybudovať jedno z najväčších impérií v histórii svetového biznisu. V roku 1853 sa jeho rodina usadila v štáte Ohio, kde navštevoval strednú školu a neskôr aj univerzitu. Ako 16 ročný sa zamestnal v malej firme obchodníkov, zaoberajúcou sa kúpou a predajom uhlia, obilia ako aj iných komodít a začal zarábať svoje prvé peniaze. Už o štyri roky neskôr investoval 1000 našetrených a 1000 od otca požičaných dolárov a vytvoril partnerstvo s Mauriceom B. Clarkom. V tom istom roku vznikol aj prvý ropný vrt v Titusville, v západnej Pennsylvánii, a začala sa éra ropného priemyslu. Mesto Cleveland, ako druhé najväčšie mesto štátu Ohio, sa čoskoro stalo hlavným rafinérskym centrom prevládajúceho nového biznisu. Aj preto v roku 1863 Rockefeller a Clark vstúpili do ropného biznisu, už ako skúsení ropní magnáti.

V roku 1870 založil spolu so svojím bratom a spoločníkmi spoločnosť Standard Oil, ktorá už začiatkom 80 rokov 19. storočia ovládla asi 90 % amerických rafinérií a ropo-

vodov. Už v úvode rozhodol nesústrediť sa na ťažbu ropy, nakoľko by to bolo finančne náročné, ale správne usúdil, že dôležitejšie bude ropu spracovávať, dopravovať a držať tak pod kontrolou celý ropný biznis. Svoje impérium vybudoval stavaním väčších rafinérií s použitím najlepších dostupných materiálov. Keďže sám vlastnil debnársku fabriku na výrobu sudov, dokázal znížiť náklady na barel z 3 USD na 1,5 USD. Na prepravu ropy využíval vlastný vozový park cisterien a po riekach prepravoval ropu pomocou vlastných lodí. Obrovské množstvo ropy sa prepravovalo hlavne po železnici, kde si taktiež dokázal vyjednať veľké zľavy. Nemalé náklady ušetril využitím vlastných skladov v New Yorku, prepravou ropy prostredníctvom ropovodov, a tak ušetrené prostriedky mohol ďalej využiť na rozvoj firmy. Je o ňom známe, že bol dokonca ochotný nakúpiť tisíce hektárov lesa, len aby zablokoval zostávajúci konkurentov v budovaní svojich ropovodov.

Do dvoch rokov firma skúpila väčšinu konkurentov v Clevelande a do ďalších 10 rokov aj v iných regiónoch. Tým sa stala najvýznamnejším priemyselným hráčom nielen v USA, ale aj v zahraničí.

Svojím produktom, petrolejom, priniesol svetlo do mnohých domácností a lacným benzínom pomohol rozvoju začínajúceho automobilového priemyslu v Amerike. Napriek tomu sa spoločnosť Standard Oil stala neobľúbená americkou verejnosťou. V roku 1904 bolo 80 % amerických miest obsluhovaných vozíkmi Standard Oil, ktoré dodávali rôzne produkty priamo do firiem a domovov. Ich silná obchodná politika sa vo svojich marketingových praktikách snažila prinútiť všetky obchody s potravinami a železiarstvom, ktoré predávali petrolej a mazivá, aby predávali iba produkty od spoločnosti Standard Oil.

S takýmto agresívnym správaním a veľkým tlakom do priemyslu sa spoločnosť Standard Oil dostala do nelichotivej pozornosti tak verejnosti, ako aj Kongresu USA, ktorí si všimli jej monopolistické správanie. Firma bola vnímaná ako príliš veľká a dominantná pre verejné blaho. V roku 1911 padlo rozhodnutie najvyššieho súdu, že Standard Oil porušil

protimonopolný zákon a bolo nariadené jeho rozpustenie. Vzniklo tak 30 menších spoločností, z ktorých napríklad Exxon Mobil či Chevron sú úspešné dodnes.

V roku 1897 odchádza Rockefeller vo veku 58 rokov do dôchodku. Hodnota jeho majetku sa odhaduje na 1,4 miliardy dolárov. Dnes by táto suma predstavovala hodnotu 341 miliárd dolárov, čo podľa časopisu TIME, z neho robí najbohatšieho Američana všetkých čias. Intenzívne sa venoval filantropii a odhaduje sa, že jeho dobročinnosť dosiahla 500 miliónov dolárov. Medzi najväčších príjemcov jeho podpory patrili Univerzita v Chicagu, Rockefellerov inštitút pre lekárske výskum a Rockefellerova nadácia.

Rodina Rockefellerovcov patrí dodnes k najplyvnejším rodinám v USA.

Autor je privátny bankár – senior Tatra banky.

Zdroje:

<https://www.britannica.com/biography/John-D-Rockefeller>

<https://www.pbs.org/wgbh/americanexperience/features/rockefellers-john/>

<https://www.history.com/topics/early-20th-century-us/john-d-rockefeller>

<https://rockarch.org/resources/about-the-rockefellers/john-d-rockefeller-sr/>

https://blogs.loc.gov/inside_adams/2020/01/rockefeller-billionaire/

<https://hnonline.sk/finweb/ekonomika/930894-rockefeller-vybudoval-imperim-nestil-sa-nekalych-praktik-dynastia>

<https://citaty-slavnich.sk/autori/john-d-rockefeller/>

Andrew Carnegie

Text: Pavol Chlípý

„Pokúsiť sa urobiť svet lepším, ako ste ho naši, znamená mať v živote ušľachtilý motív.“

(Andrew Carnegie)

Andrew Carnegie, známy ako jeden z najvýznamnejších priemyselných magnátov 19. storočia, mal zaujímavý životný príbeh. Začínal ako robotník v textilnom priemysle, no postupne sa prepracoval až na jedného z najbohatších mužov sveta. Jeho životný príbeh je fascinujúcim príkladom amerického sna a priemyselnej revolúcie.

Andrew Carnegie sa narodil 25. novembra 1835 v Škótsku. V meste Dunfermline s dlhou tradíciou zameranou na textilný priemysel. Jeho rodičia sa živilí tkáčstvom a šitím. Rodina zápasila s finančnými ťažkosťami, keďže tradičné zamestnanie v textilnom priemysle postupne ustupovalo pred vývojom nových technológií, ako boli napríklad elektrické tkáčske stavy. Keď mal Carnegie 12 rokov, rodina sa presťahovala do Spojených štátov, aby hľadala lepšie pracovné príležitosti.

Carnegie pracoval v továrni na bavlnu v Allegheny v Pensylvánii (teraz Pittsburgh), kde zarábala 1,20 dolára týždenne. Aj keď nedostával dostatočné množstvo kvalitného formálneho vzdelania, sám sa vzdelával, čítal a učil sa prekladať telegrafné signály sluchom. Táto posledná schopnosť mu pomohla získať povýšenie na úradníka na telegrafnom úrade a neskôr sa stal telegrafným operátorom vo veku 17 rokov.

Thomas A. Scott, ktorý bol významnou postavou v Pensylvánia Railroad a mentorom mladého Andrewa Carnegieho, mal zásadný vplyv na jeho začiatky investičnej kariéry. Otvoril mu dvere k prvej investícii, kúpil desať akcií spoločnosti Adams Express Company. Táto investícia, ktorá sa začala s podporou od Margaret Carnegiovej, bola dôležitým míľnikom v jeho živote. Ukázalo sa, že jeho rozhodnutie sa vypláca nielen vo forme osobného vzdelávania, ale aj v oblasti podnikania a investovania.

Postupne Carnegie rozširoval svoje podnikateľské záujmy do ďalších oblastí. Theodore Woodruff mu predstavil revolučnú myšlienku spacích vozňov na železnici a ponúkol mu podiel vo Woodruff Sleeping Car Company. Carnegie sa rizika nezľakol, zabezpečil si bankovú pôžičku a odvážne kúpil celú spoločnosť. Táto investícia priniesla prvý úspešný spací vozeň na americkej železnici.

V 30. rokoch získal obchodné záujmy v železiarňach, parníkoch na Veľkých jazerách, železničiach a ropných vrtoch. Jeho záujem o železničný priemysel ho postupne priviedol k oceliarstvu. V roku 1873 založil firmu Carnegie Steel Company, ktorá sa stala jedným z najväčších producentov ocele na svete. Jeho úspech bol založený na inovatívnych výrobných procesoch a efektívnom podnikaní, čo bol zásadný faktor, ktorý ho katapultoval na vrchol priemyselného sektora. Bol známy svojím tvrdým obchodným konaním a schopnosťou maximalizovať zisky, čo mu vyneslo titul jedného z najbohatších mužov na svete.

Jeho majetok sa rovnal majetku iných veľkých priemyselných magnátov, ako bol legendárny John D. Rockefeller, zakladateľ Štandardného olejárskeho trustu. V roku

1901 Andrew Carnegie vstúpil do dejín obchodu jednou z najväčších transakcií svojej doby. Predal svoju oceľarsku spoločnosť J.P. Morganovi za ohromných 480 miliónov dolárov, čím ukončil svoju podnikateľskú éru na vrchole. Predaj oceľarskej ríše mu umožnil prekonať Rockefellerov majetok a dosiahnuť titul najbohatšieho muža v celých Spojených štátoch.

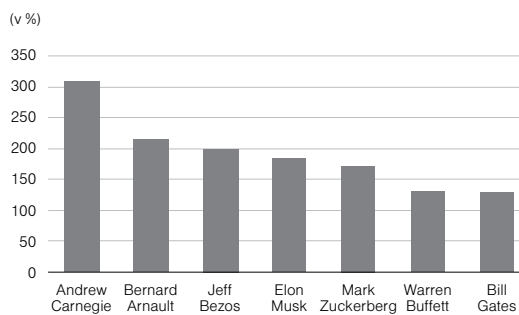
Podľa odhadu spoločnosti Celebrity Net Worth by mal jeho majetok očistený o infláciu hodnotu až 310 miliárd dolárov. Táto neuveriteľná suma prevyšuje bohatstvo súčasných miliardárov.

Filantropické úsilie

Carnegieho pozoruhodné dedičstvo nebolo obmedzené iba na jeho podnikateľské úspechy, počas svojho života sa angažoval vo filantropii. Jeho najvýraznejším prínosom boli bezplatné budovy verejných knižníc, ktoré začali v jeho rodnom Dunfermline a rozšírili sa do celého anglicky hovoriaceho sveta vrátane Spojených štátov, Kanady, Austrálie a Nového Zélandu. Tieto knižnice sa stali základňou vzdelávania a kultúry pre mnoho komunit a dodnes slúžia ako symbol prístupu k vzdelaniu pre všetkých. Založil Carnegie Corporation v New Yorku, Carnegie Endowment for International Peace, Carnegie Mellon University a mnoho ďalších charitatívnych organizácií a nadácií.

V roku 1887 sa Carnegie oženil s Louise Whitfield z New Yorku, ktorá podporila jeho filantropické úsilie. Spolu uzavreli predmanželskú zmluvu, v ktorej Carnegie vyjadril svoj zámer rozdať väčšinu svojho majetku počas svojho života. O dva roky neskôr napísal Evanjelium bohatstva, v ktorom odvážne formuloval svoj pohľad na bohatých ako na správcov svojho bohatstva, ktorí by mali žiť bez márnostatnosti, umiernené sa starať o svoje rodiny a využívať svoje bohatstvo na podporu

Miliardári

Zdroj: Údaje k 1. 3. 2024

blahobytu a šťastia iných. Tento prehľadný manifest jeho filozofie čítal celý svet a jeho zámery boli všeobecne oslavované ako príklad štedrosti a spoločenskej zodpovednosti.

Andrew Carnegie bol výnimočným človekom, ktorý ovplyvnil mnoho životov vďaka svojmu podnikateľskému a filantropickému zmýšľaniu. Jeho dedičstvo pretrváva dodnes a jeho príbeh je inšpiráciou pre tých, ktorí snívajú o úspechu, ale aj pre tých, ktorí chcú zmeniť svet k lepšiemu.

Autor je privátny bankár Tatra banky.

Zdroje:

<https://www.carnegie.org/interactives/foundersstory/#/>

<https://www.forbes.sk/oceliarsky-magnat-carnegie-spisal-bibliu-filantropie-a-potom-jeho-firma-nechala-strielat-aj-do-slovakov/>

<https://www.britannica.com/biography/Andrew-Carnegie>

<https://www.investopedia.com/articles/financial-theory/09/andrew-carnegie.asp>

<https://www.celebritynetworth.com/richest-businessmen/richest-billionaires/andrew-carnegie-net-worth/>

<https://www.forbes.com/real-time-billionaires/#6b8fc7a63d78>

Tatra banka od začiatkov po dnešok

Text: Marek Neckár

Históriu Tatra banky môžeme rozdeliť na dve samostatné obdobia. To prvé siaha do druhej polovice 19. storočia, keď vznikla myšlienka založiť „veľkú“ slovenskú banku. To sa napokon aj podarilo zrealizovať a banka fungovala až do jej zoštátnenia a zlúčenia so Slovenskou bankou v roku 1948. Druhé obdobie sa spája s Nežnou revolúciou a procesmi spoločenských zmien od začiatku 90. rokov a trvá až dodnes. V tomto čísle sa budeme podrobnejšie venovať práve prvému obdobiu, pôvodnej Tatra banke a jej historickému významu pre Slovensko.

Myšlienka vzniku veľkej slovenskej banky

Za nositeľov myšlienky založenia Tatra banky sa považujú Rudolf Kupec a Ján Milec. Počiatočné úvahy o vzniku banky boli zaznamenané už v roku 1884 a boli úzko späté s národnouvedomovacím hnutím a zámerom zabrániť odtokaniu kapitálu a pracovných síl do zahraničia. Popri podpore rozvoja

horného vidieka tu bol záujem aj o vytvorenie obchodných a finančných väzieb na migrujúcich Slovákov v USA. Inšpiráciou na založenie a fungovanie banky boli peňažné ústavy v susednom Česku, Maďarsku aj Rumunsku. V roku 1885 sa v Martine uskutočnilo valné zhromaždenie s cieľom zriadiť novú banku. Pôvodný názov banky bol Hornouhorská banka Tatra. Samozrejme, ilúzia rýchleho založenia a rozbehu banky narazila na odpor a podozrievavosť zo strany štátnych štruktúr Uhorska. Po viacerých urgenciách a osobných návštev delegácií v Budapešti došlo k umožneniu vzniku banky. Samozrejme, nezaobišlo sa to bez ústupkov a kompetenčných zmien. V lete roku 1886 však už nič nebránilo začiatku činnosti Tatra banky.

Prvé roky a významné osobnosti

Rudolf Kupec, jeden z dvojice iniciátorov založenia, sa stal prvým riaditeľom banky. Pobočky začínajúcej banky boli

zriadené v Dolnom Kubíne, Senici a Bytči, za krátke obdobie vybudovala najviac filiálok a v roku 1909 rozšírila svoje podnikanie aj na územie východného Slovenska. Týmto sa slovenský kapitál dostáva aj na zatiaľ zabudnuté územie. V hre boli dve východoslovenské mestá – Kežmarok a Prešov. Nakoniec sa otvorila filiálka v Prešove a vedúcim prešovskej filiálky sa stal Jozef Gregor Tajovský (pôsobil tam v rokoch 1910 – 1912).

Medzi zamestnancami historickej Tatra banky sa objavilo viacero zvučných mien z oblasti kultúry aj politiky. Jednou z významných osobností bol Pavol Országh Hviezdoslav, ktorý pracoval v dolnokubínskej filiálke, či skladateľ a advokát Štefan Fajnor, po ktorom je pomenované Fajnorovo nábrežie v Bratislave.

Tatra banka a jej rola kľúčovej slovenskej bankovej inštitúcie

Tatra banka zohrávala kľúčovú úlohu v ekonomickej sfére a v rozvoji slovenského hospodárstva. Prírodzene však jej vplyv presahoval aj do diania v celej spoločnosti a dôležitú úlohu mala pri budovaní národného vedomia. Práve v marínskej úradovni banky bola 30. októbra 1918 prijatá Deklarácia slovenského národa.

Tatra banka prispela významnou časťou k budovaniu a rozvoju slovenského peňažníctva. Za jej účasti bolo do 1. svetovej vojny založených 22 peňažných ústavov a v medzivojnovom období patrila k najväčším peňažným ústavom s 38 filiálkami a 3 expozitúrami. Väčší rozmach spomalilo viacero problematických investícií v predvojnovom období. Zrejme najväčší dosah, nielen finančný, mal krach firiem slovenského podnikateľa, bankára a verejného činiteľa P. V. Rovnianka v USA, s ktorými Tatra banka v tom období úzko spolupracovala. Počas hospodárskeho rastu pred vojnou bolo badať vzostup obchodnej aktivity, ale vplyv nevýhodných investícií z predchádzajúceho obdobia sa nepodarilo úplne vymazať. Príchod vojny a povojnovej krízy ešte viac zvýšil dosiahnuté straty a banka musela požiadať o sanáciu. Približne v tom-

to období vznikajú prvé úvahy o fúzii Tatra banky, ktoré sa na chvíľu prerušili a nanovo objavili v roku 1936. Na proces ozdravenia mal dozerať Karol Hellmuth, hlavný riaditeľ Tatra banky, ktorý sa zúčastňoval stretnutí k plánovaniu krokov sanácií. V roku 1937 vláda schválila návrh ministra financií J. Kalfusa o koncentrácii peňažníctva, ktorý bol v začiatkoch zúžený na zlúčenie pobočiek Tatra banky a Slovenskej banky v najväčších sídlach. To bolo sprevádzané významnými personálnymi zmenami, ktoré mali značný dosah na budúce fungovanie banky. V roku 1938 bol proces sanácie v závere a vytvoril sa predpoklad na ďalší rast banky. Avšak prichádzajúce udalosti v roku 1938 – mobilizácia, vyhlásenie autonómie Slovenska a Viedenská arbitráž narušili všetky plány. Neskôr plán sanácie a oživenia rastu sprevádzal banku aj ďalšie roky. Obdobie 2. svetovej vojny bolo poznačené zásahmi vládnej moci a novými personálnymi zmenami.

V povojnovom období sa banka zapojila do menovej reformy a participovala na protiinflačných opatreniach. O ďalšom osude banky však rozhodol prezidentský dekrét č. 102 o znárodnení bánk, ktorým sa Tatra banka stala národným podnikom vo vlastníctve štátu. Nástup komunizmu v politike bol pretavený aj do nátlaku vládnych úradov na banku. Do čela vedenia banky boli dosadení ľudia pôsobiaci v komunistickom hnutí, čo sa prírodzene prenieslo do fungovania celej banky. Nástup totalitného režimu bol sprevádzaný likvidáciou funkčnej trhovej ekonomiky a obmedzovaním financovania súkromnej sféry. Podiel tohto typu financovania dosahoval v roku 1949 v Tatra banke len 1,7 %. Zákon o vzniku Štátnej banky československej z roku 1950 dával za povinnosť vypracovať hrubú súvahu odovzdaných položiek vo všetkých filiálkach. Ku dňu 30. 6. 1950 sa uskutočnila bilančná závierka a 1. 7. 1950 vstúpila Tatra banka do štruktúr Štátnej banky československej. Týmto sa definitívne uzatvára príbeh „prvej“ Tatra banky a zároveň na dlhé obdobie ustupuje komerčné bankovníctvo v prospech centralizovane a politicky riadených finančných ústavov.

Autor je riaditeľ odboru privátneho bankovníctva Tatra banky.

Zdroje:

*Tatra banka v zrkadle dejín
Roman Holec a Ľudovít Hallon 2007*

Michal Liday

získal ocenenie Najrešpektovanejší CEO na Slovensku za rok 2023

Text: Nadežda Palušová

„Som nesmierne vďačný a poctený. Je to pre mňa veľké prekvapenie, pretože nemám tendenciu byť prítomný vo verejnom priestore. Verím preto, že je to skôr ocenenie výsledkov a parametrov našej inštitúcie, ktoré motivovali ostatných CEO's zahlasovať,“ uviedol pri prevzatí ocenenia **Michal Liday**, generálny riaditeľ Tatra banka Group.

Principiálna dôležitosť dlhodobého úspechu

Tatra banka Group sa už od svojich začiatkov strategicky zamerala na inovácie a vďaka tomu si vybudovala konkurenčnú výhodu. Toto rozhodnutie sa ako zásadné ukazuje hlavne v kontexte sveta neustálych exponenciálnych zmien a ne-

jednoznačností, ktorým ako spoločnosť čelíme v ostatných rokoch.

Pod vedením Michala Lidaya funguje banka v päťročných cykloch s jasne danou stratégiou. Každý v banke je s ňou oboznámený a vie, k čomu prispieva práve jeho diel práce. Raz za tri mesiace zároveň prebieha vyhodnocovanie krátkodobých taktických cieľov, čo umožňuje vidieť, ako sa banke darí v dosahovaní stanovenej stratégie.

Obdobie konca starého a začiatku nového päťročného cyklu poskytuje celej banke príležitosť k zamysleniu sa, ako vyzerať (nielen) bankový svet a kam sa uberá. Snaží sa vnímať a zachytiť trendy, ktoré jej umožnia hýbať sa správnym smerom. Ako zdôraznil Michal Liday aj v rozhovore pre magazín Forbes, „*dôležité rozhodnutia nie sú o okamžitom efekte*“.

Ocenenie The Most Respected CEO udeľujú poradenská spoločnosť **PricewaterhouseCoopers Slovensko** (PwC) a magazín **Forbes** už od roku 2013. Hlasovanie o titule je súčasťou väčšieho prieskumu, ktorý každoročne realizuje spoločnosť PwC. Zúčastňujú sa ho riaditelia firiem z rôznych odvetví pôsobiacich na Slovensku a jeho cieľom je zmapovať situáciu, nálady aj očakávania v biznis sektore.

Stratégia Tatra banky v učebnici na Harvarde

Práve vďaka svojmu jedinečnému prístupu k tvorbe a aj životaschopnosti stratégie sa banka dostala do učebnice stratégie na **Harvard Business School v Bostone**. Uvádzaná je ako príklad firmy s výnimočne dobre riadenou stratégiou a dokonca bola zaradená aj ako špeciálna prípadová štúdia v online kurze stratégie.

Za úspechom banky, ako aj jej lídra možno jednoznačne vidieť skutočnosť, že stratégia – a jej úspešné napĺňanie – nie je len o výkonnostných parametroch a cieľoch. V stratégii banky sa kľúčová pozornosť venuje témam z oblasti riadenia ľudských zdrojov a zamestnávateľskej značky. „*Oveľa dôležitejšie ako čísla sú pre mňa mäkké aspekty mojej práce. Aj preto sa už nejaký čas s mojimi kolegami intenzívne zaoberáme našou internou kultúrou a jej ‚upgradom‘. Myslím, že to je to, čo nás odlišuje a umožňuje nám byť výnimočnou inštitúciou nielen v lokálnom geografickom kontexte,*“ uzatvára Michal Liday, Najrešpektovanejší CEO na Slovensku za rok 2023.

Autor je PR manažér Tatra banky.

Na fotografii na strane 32: Michal Liday, generálny riaditeľ Tatra banky (v strede). Ocenenie odovzdali Martin Gallovič, Country Managing Partner PwC a šéfredaktorka Forbes Lucia Okšová. Foto: Marek Mucha.

Keď je Executive Search vášňou...

Úspech firmy sa v mnohom prirodzene odvíja aj od kvality jej manažérov. V živote každej spoločnosti môžu nastať situácie, na ktoré je potrebné reagovať personálnymi zmenami. O čom hovoríme? Môže ísť napríklad o generačnú výmenu na pozícii vlastníka, ktorý svoju firmu aj priamo riadi, o zmenu smerovania spoločnosti a nastavenie tímu na novú misiu, o rozširovanie aktivít firmy, o reštrukturalizáciu, alebo jednoducho o výmenu niektorého z manažérov. Nech sú už dôvody na príchod nových manažérov akékoľvek, vyžaduje si to vhodný prístup a načasovanie. Najdôležitejšie je však nájsť tých správnych kandidátov. O strategickom a cieleňom vyhľadávaní manažérov sme sa rozprávali s **Robertom Baldovičom**, spoluzakladajúcim partnerom spoločnosti **MenkynaPartners Management Consulting**.

Generačná výmena v rodinných firmách je aktuálnou témou

Mnohým rodinným firmám, dlhodobo prítomným na slovenskom trhu, sa darí dobre a v priebehu času narástli. Často ich vedú samotní zakladatelia, ktorí sa vyvíjali spolu so svojimi firmami ako samoukovia. Každá rastúca firma sa však

raz dostane do bodu, keď už jej majiteľ nedokáže efektívne riadiť svojich ľudí na priamo, ale potrebuje vytvoriť medzistupňové manažérske pozície a implementovať štandardné procesy riadenia. Skúsenosť s riadením väčšej štruktúry pritom mnohí vlastníci nemali kde získať. Práve v takýchto situáciách prichádza potreba **prineŕ do firmy know-how z väčších komerčných organizácií**. Neznamená to pretvorenie rodinnej firmy na korporátnu spoločnosť; zvyčajne je to len implementácia tých procesov a systémov riadenia, ktoré môžu byť pre firmu užitočné.

Ďalšou dôležitou témou, s ktorou sa v súčasnosti stretávame, je **potreba generačnej obmeny riadenia rodinných firiem**. Niekedy prechádza firma do rúk potomkov, ktorí môžu mať kvalitné vzdelanie, ale ich manažérske skúsenosti ešte nemusia byť dostatočné. Vtedy vieme byť ako firma, prostredníctvom našich koučov a mentorov, nápomocní v rozvíjaní týchto mladších manažérov. Ak si to okolnosti vyžadujú, môže byť potrebou vlastníka niečo iné – postupne alebo naraz odovzdať riadenie firmy novému manažmentu, ktorý prichádza z externého prostredia. Ako špecialisti na službu Executive Search (veľmi cieleňé vyhľadávanie manažérov) nájdeme a vyberieme pre klienta najvhodnejších kandidátov. Vieme, že po príchode nového manažmentu býva pre vlastníka ťažké odovzdať „kormidlo“ chodu firmy niekomu cudziemu. Je to jeden z rizikových faktorov pri zachovaní jej kontinuity. Aj v takýchto fázach podnikateľského

života naša spoločnosť sprevádza a podporuje vlastníkov firiem – a to z procesného aj z ľudského hľadiska.

O strategických personálnych zmenách je vždy lepšie rozmýšľať vopred a robiť ich plánovane, nie až vtedy, keď nastane kritická situácia a akútna nutnosť konať. Zo strany vlastníkov to však chce prezieravosť, nadhľad a tiež veľkú mieru uvedomenia a odvahy. Osobne cítim veľký rešpekt voči tým, ktorí dokážu v správnom čase a vedome odovzdať svoje žezlo ďalej.

Prečo hrá zadanie zásadnú rolu?

Pri Executive Search projekte je jedným z najdôležitejších faktorov úspechu prvá fáza, teda prevzatie zadania. Ide o komplexné navímanie klienta a presné porozumenie tomu, čo potrebuje. Nechcem zahlcovať tento text detailmi, uvediem len jeden z bodov bežnej brífingovej diskusie. Pýtame sa, okrem mnohého iného, aj na to, čo bude misiou nového člena tímu. Nie náplňou práce, tá je nám pri štandardných pracovných pozíciách jasná. **Pod misiou máme na mysli strednodobé a dlhodobé ciele nového človeka; v závislosti od konkrétnych cieľov budeme totiž hľadať kandidátov s relevantnými skúsenosťami a predpokladmi.** Naším cieľom je identifikovať na trhu kandidátov s čo najväčšou kompatibilitou s klientom, teda s firmou, nadriadeným, tímom a s budúcou misiou.

Pri posudzovaní kandidátov ideme do hĺbky

Mnoho desaťročí existuje medzinárodne overená metodológia Executive Search, ktorej v našom tíme plne dôverujeme, rešpektujeme ju a striktné ju dodržiavame. Je to súbor konkrétnych, logicky na seba nadväzujúcich krokov, ktoré nás od prvého stretnutia s klientom privedú až po nástup úspešného kandidáta na obsadzované miesto. Všetky fázy projektu majú čosi spoločné – ponárame sa do nich hlboko, poctivo, ozajstne. **Naše „headhunterské“ skúsenosti z tisícov uskutočnených výberových interview sa ešte znásobujú tým, že pôsobíme aj ako koučovia a mentori a vykonávame aj hĺbkové rozhovory. Táto konzultantská prax nás učí pýtať sa a skúmať veci do hĺbky, hľadať motívy a súvislosti, rozumieť veciam aj ľuďom.** Ak sa nám niečo počas výberového interview s kandidátom nepozdáva, vieme to pomerne rýchlo preskúmať, z čoho má vo finále prospech náš klient. Aj samotní kandidáti spontánne komentujú, že stretnutia u nás prebiehajú inak, že pohovor trvá dlhšie, kladieme iné otázky, ideme viac do hĺbky, že sa ešte s takýmto prístupom nestretli. A pre nás je to pritom štandardný výberový pohovor.

Vzájomná dôvera je kľúčom dlhodobého vzťahu

Na to, aby sme sa dokázali naladiť na potreby klienta a nájsť mu tých správnych kandidátov, potrebujeme o ňom veľa vieť. Poznať, aké sú jeho silné stránky aj slabiny, čo presne

Robert Baldovič (57)

Founding Partner

MenkynaPartners Management Consulting

Pri zrode jednej z najprestížnejších slovenských poradenských spoločností **MenkynaPartners** stál už v roku 2006 ako jej spoluzakladateľ a partner. Jeho takmer dvadsaťročná profesionálna kariéra konzultanta a headhuntera odráža predošlé roky skúseností na manažérskych pozíciách v medzinárodných korporáciách a z následnej vlastnej poradenskej praxe. V role headhuntera, kouča a mentora stavia na skúsenosti, nadhľade a pokoji. Má cieľ do hĺbky porozumieť ľuďom, fungovaniu tímov a organizácií, a byť im užitočný. Dôležitým atribútom jeho interakcie s klientmi je vzájomná dôvera, ktorá sa pretavuje do dlhodobých partnerstiev. Je oddaný svojej práci s ľuďmi, vníma ju ako poslanie. Na svojej ceste sa inšpiruje princípmi stoicizmu.

MenkynaPartners
MANAGEMENT CONSULTING GROUP

Sme jednou z najsilnejších slovenských poradenských spoločností. Už 18 rokov sa špecializujeme na **cielené vyhľadanie manažérov nielen do top manažérskych pozícií, ale aj do pozícií vyššieho a stredného manažmentu v štruktúrach firiem. Okrem toho sa ako koučovia, konzultanti, mentori a facilitátori venujeme práci s jednotlivcami, tímami aj s celými organizáciami.** Silnou stránkou MenkynaPartners je veľkosť, rôznorodosť a odbornosť celého interného tímu, znalosť slovenského trhu a jeho rôznych odvetví, udržiavanie aktívnych kontaktov so širokou sieťou kandidátov, ale tiež schopnosť a vášeň spoznávať veci do hĺbky. Kombinácia poradenských, manažérskych a psychologických skúseností našich konzultantov nám umožňuje **komplexne spoznať a zhodnotiť kandidátov.** Výsledkom celostného prístupu našich konzultantov je potom obsadzovanie manažérskych pozícií najvhodnejšími kandidátmi doslova „na mieru“. Za roky nášho pôsobenia na trhu máme na konte **viac ako 500 úspešne umiestnených kandidátov**, pozitívnu reputáciu a dlhoročné partnerstvá s klientmi i kandidátmi. Medzi našich spokojných klientov patria aj značky ako **101 drogerie, Alfa Bio, Envien Group, Glycanostics, Jaguar Land Rover Slovakia** či **Pierre Baguette.**

Čím hlbšie idete, tým vyššie môžete rásť...

Cieľom našej práce je pomáhať klientom v poznaní a rozvíjaní ich potenciálu, kompetencií, hĺbky a zrelosti tak, aby dokázali vedome ďalej rásť. Náš prístup je založený na hodnotách ako partnerstvo, integrita, rešpekt, sloboda a vášeň.

www.menkyna.com

potrebuje, čo bude od nového člena tímu očakávať atď. Dôveru klienta si získavame na základe pozitívnej referencie a reputácie, alebo neskôr, počas priamej spolupráce. **Klientova dôvera sa prehľbuje, keď vidí, že rozumieme tomu, čo robíme, že poznáme odvetvie, v ktorom podniká, situáciu na trhu, alebo že ho vieme aj usmerniť.** K vzájomnej dôvere prispievajú aj spôsob komunikácie, sympatie, vnímanie spoločnej ľudskej vibrácie. Asi je prirodzené, že svoju rolu zohráva aj vek konzultanta; keď klient vidí šediny a vejárky vrások okolo očí, je zrejme že už máme niečo profesionálne aj ľudsky odžitú.

Dôvera klientov úzko súvisí aj s diskretnosťou, ktorá predstavuje jeden z pilierov našej prítomnosti na trhu. Ak nám klient odhalí svoje strategické plány, zámer vymeniť manažéra, ktorý je zatiaľ na svojej pozícii, slabiny firmy a riziká, či akúkoľvek inú citlivú informáciu, ktorú potrebujeme vedieť, so samozrejmosťou očakáva našu mlčanlivosť. Z našej strany ju garantujeme, a to bezpodmienečne. **Je to identické ako vo vzťahu klienta s lekárom či advokátom.**

Vzťah nie je niečo, čo by sa dalo zahrať

Pri každom Executive Search projekte aplikujeme rovnakú metodológiu, ale každé ďalšie zadanie vytvára nový a jedinečný príbeh, skúsenosť a zážitok pre klienta, kandidátov aj pre nás. **Našími klientmi sú zvyčajne veľmi inteligentní, sofistikovaní a vnímaví ľudia, ktorí dokážu posúdiť rozmery našej spolupráce. Cítia z nás hlboké zameranie na profesionalitu a dosiahnutie cieľa.** Rovnako vnímajú, že túto prácu máme radi, že ju robíme ako poslanie. Vďaka

úspešným projektom a dôvere nezriedka vznikajú naozaj hlboké a dlhodobé vzťahy s klientmi aj s kandidátmi.

Tým, že máme rozmanité portfólio služieb, dokážeme byť užitoční v širšom spektre situácií. Členmi nášho tímu sú headhunteri a aj koučovia, mentori a konzultanti. Pracujeme s individuálnymi účastníkmi, tímami aj s celými organizáciami a zvlášť sa venujeme najvyšším manažérskym tímom a generálnym riaditeľom. Hlbkovo hodnotíme a rozvíjame jednotlivcov aj skupiny. Meno našej firmy sa okrem iného spája aj s témou tvorby a implementácie firemnej kultúry. **Stojíme pevne na dvoch nohách; jednou je Executive Search a tou druhou sú služby so spoločným menovateľom Management Consulting.** Obe časti nášho podnikania sú vzájomne úzko prepojené a kompatibilné.

Partnerstvo a väšeň

Pre mňa je partnerstvo s kolegami, klientmi a kandidátmi jednou z najdôležitejších hodnôt. U nás v MenkynaPartners sme každý iný, dáva nám to silu a vytrvalo faháme za jeden povraz. To je väzba, ktorá funguje vnútri firmy. **Naše partnerstvá s vonkajším svetom, najmä s klientmi, sa prejavujú hlbkou a dížkou vzťahu. Nejde o to, či aktuálne pracujeme na nejakom spoločnom projekte. Nemusíme sa osobne vidieť hoci aj roky, ale vzťah pretrváva.** Je to ako s dobrým priateľom; stačí jeden telefonát a ste tu pre toho druhého.

V práci headhuntera je pre mňa dôležité, že sa mi s ňou spája väšeň a záujem spoznávať pracovné osudy ľudí a firiem z rôznych odvetví. Klienti a kandidáti niekedy pomenúvajú môj pokoj, serióznosť či sústredené načúvanie. Pre mňa je to však iba spôsob, ako svoju prácu robím. **Podstatou mojej cesty je pocit užitočnosti, ktorý mi prináša profesionálne uspokojenie.**

 x 10⁹

3 miliardy v správe majetku sú výsledkom
nášho vzorca na najoceňovanejšie privátne
bankovníctvo na Slovensku.

www.tatrabanka.sk/privatebanking

private
banking

TATRA BANKA

TABI aplikácia novej generácie

Text: Simona Miklošovičová

Tatra banka prináša novú aplikáciu TABI určenú pre najmladších klientov. Inovácia novej generácie, ktorá naučí vaše deti rozumieť peniazom.

Novinka na slovenskom trhu pozostáva z dvoch častí. **Edukačno-herná časť** je zameraná na finančné vzdelávanie detí a je prístupná pre všetkých bez ohľadu na to, či sú klientmi banky. **V druhej časti** nájdu klienti bankové funkcionality, cez ktoré sa deti naučia **narábať s vlastnými peniazmi**.

Edukačná hra pre deti

Podľa viacerých štúdií sa Slovensko nachádza v téme finančnej gramotnosti pod priemerom Európskej únie. Tatra banka vníma svoj podiel na spoločenskej zodpovednosti, a preto sa rozhodla prispieť k zlepšeniu v tejto oblasti. Ako digitálny líder prirodzene siahla po inovatívnom riešení v on-line priestore.

Hlavným cieľom je dnešnej generácii detí priniesť nástroj na spravovanie financií v podobe, ktorá je im blízka a prirodzená. Na druhej strane umožňujeme rodičom sprevádzať dieťa na tejto ceste tak, že majú pod kontrolou finančné kroky svojho dieťaťa.

Aplikácia TABI otvára svet financií pre detských klientov jedinečným spôsobom. Sprievodcom sa stáva digitvor TABI, ktorý dieťa učí narábať s peniazmi, motivuje ho k šetreniu a inšpiruje k zodpovednému prístupu k peniazom.

Aplikácia pomôže dieťaťu osvojiť si nové pojmy z finančného sveta a následne otestovať vedomosti v zábavných kvízoch. Na tejto ceste ho pritom stále sprevádza nový kamarát TABI. Za správne riešenia získava dieťa coins, ktoré použije vo virtuálnom obchode na nákup vylepšení pre TABI.

Aktivity sú vytvorené tak, aby dieťa zabavili. Zaujímavosťou je, že edukačná hra je dostupná pre všetkých – **klientov aj neklientov banky**.

Detská aplikácia aj pre reálne peniaze

Okrem edukačnej časti umožňuje aplikácia TABI aj narábanie s reálnymi peniazmi dieťaťa. Ak má dieťa Detský účet v Tatra banke, môže mu rodič aktivovať bankové funkcionality. Mladý klient si tak skontroluje, koľko peňazí mu zostáva na účte, pozrie si PIN kód ku karte alebo začne šetriť na

svoj sen. Rodič má pritom pod kontrolou, aké finančné kroky jeho potomok robí. Rodičovská zóna mobilnej aplikácie **Tatra banka** navyše umožňuje sledovať, na čo dieťa míňa nasporené peniaze. Voliteľné push notifikácie upozornia na každú transakciu dieťaťa. Rodičia vo svojej aplikácii ocenia možnosť meniť limity pre kartu dieťaťa aj platby na internete.

Ak dieťa ešte nemá Detský účet, otvoria ho rodičia jednoducho v mobilnej aplikácii **Tatra banka**. Proces je veľmi rýchly a postačuje naň len mobil. Vďaka napojeniu banky na register fyzických osôb už rodičia nemusia posielat žiadne dokumenty banke ani navštíviť jej pobočku.

Vznik TABI – detskej bankovej aplikácie

TABI je výnimočná z viacerých dôvodov. Jedným z nich je samotný vznik, za ktorým stojí množstvo odborníkov z rôznych oblastí. Koncept a osobnosť TABI rozpracovala agentúra Made by Vaculík v produkčnej spolupráci s agentúrou Sorry We Can. Na strane technologického vývoja banka spolupracovala so spoločnosťami GoodRequest a ISW. Pri edukačnej časti aplikácie pomáhali herné dizajnérky Lucia Šicková a Tatiana Zacharovská. Príbehy TABI, ktoré dieťa sprevádzajú v aplikácii, vytvorila detská spisovateľka a psychologička Barbora Vanická. Na vhodnosť aplikácie pre detského klienta dozerala aj psychologička Veronika Borgoňová. Súlad informácií s národným štandardom finančnej gramotnosti zabezpečovala vzdelávacia organizácia Junior Achievement Slovensko. Jedinečný prístup banky podčiarkuje skutočnosť, že kľúčových spolupracovníkov predstavovali aj deti. Od vzniku idey sme s nimi viedli rozhovory, aké sú ich predstavy, čo potrebujú a chcú, ako vnímajú financie alebo banku a ako by podľa nich mala aplikácia vyzerať. Deti stáli nielen pri samotnom kreovaní, ale i testovaní a zbieraní spätných väzieb. Spolu prebehlo 7 testovacích kôl, z toho 2 kvantitatívne a 5 kvalitatívnych, ktorých sa spoločne zúčastnilo viac ako 650 detí.

Autorka je hovorkyňa Tatra banky.

CENA NADÁCIE
TATRA BANKY
ZA UMENIE

Laureáti Ceny Nadácie Tatra banky za umenie 2023

Prvý februárový večer sme spoznali v priestoroch Slovenskej národnej galérie laureátov Ceny Nadácie Tatra banky pre rok 2023.

Za výnimočný umelecký počin si prevzali bronzovú sošku Múzy v kategórii Hlavná cena za Audiovizuálnu tvorbu **Denisa Buranová**, Divadlo **Kamila Magálová**, Dizajn **Juraj Straka**, Hudba **Jureš Líška**, Literatúra **Katarína Kucbelová** a Výtvarné umenie **Emília Rigová**.

Ocenenie Mladý tvorca získali v kategórii Audiovizuálna tvorba **Michal Blaško**, Divadlo **Alžbeta Vrzgula**, Dizajn **Martina Kociánová**, Hudba **Berlin Manson**, Literatúra **Alica Cárská** a Výtvarné umenie **Alex Selmecí** a **Tomáš Kocka Jusko**.

Porota sa v tomto roku rozhodla udeliť Špeciálnu cenu, čo sa udialo iba tretíkrát v priebehu 28-ročnej histórie oceňovania. Rozhoduje sa pre ňu v prípade výnimočného umeleckého počinu, ktorý má presah cez viaceré umelecké žánre, a ktorý svojím významom presahuje svoju dobu. Zároveň sa na jej udelení musí zhodnúť celá 13-členná porota.

Špeciálna cena Ceny Nadácie Tatra banky za umenie 2023 putovala do rúk **Alexandry Kusej**, **Kataríny Bajcurovej** a kolektívu za kultúrny počin rekonštrukcie, dostavby a modernizácie areálu Slovenskej národnej galérie.

Laureáti Ceny Nadácie Tatra banky za umenie 2023

Audiovizuálna tvorba, film,
TV a rozhlas

**Denisa Buranová za kameru v animovanom filme
Tonko, Slávka a kúzelné svetlo**

Denisa Buranová absolvovala štúdium fotografie na Škole úžitkového výtvarníctva Josefa Vydru a následne Ateliér kameramanskej tvorby na VŠMU v Bratislave.

Česko-slovensko maďarský film Tonko, Slávka a kúzelné svetlo je príbeh o tom, aké je to byť iný, o priateľstve a fantázii, o svetle a tme. Celovečerný debut Filipa Pošivača zaujal svojím pôsobivým príbehom, dych vyrážajúcimi vizuálmi a nenahraditeľnou kvalitou tradičnej stop-motion animácie. Výnimočnosť snímky umocňuje aj unikátne stvárnenie postavy Tonka, ktorá je historicky prvou svietiacou animovanou bábkou na svete.

Dynamická kamera Denisy Buranovej, ktorá má inšpiráciu v hranej tvorbe, výrazne prispieva k originalite výtvarnej koncepcie. Film získal Cenu poroty v kategórii Contrechamp na najväčšom svetovom festivale animovaných filmov vo francúzskom Annecy.

Divadlo

**Kamila Magálová za herecký výkon postavy Kanátovej
v inscenácii Deti, Slovenské národné divadlo**

Kamila Magálová je od roku 1982 členkou Činohry Slovenského národného divadla. Má za sebou desiatky filmových a divadelných rolí a získala viacero ocenení. Inscenácia Deti režiséra Michala Vajdičku, inšpirovaná poviedkami Boženy Slančíkovej Timravy, v úprave Daniela Majlinga, je o tých najintímnejších vzťahoch v rodine. Sledujeme jednu veľkú rozvetvenú rodinu pri rôznych stretnutiach.

Kamila Magálová v postave Kanátovej bravúrne stvárňuje zatrpknutú ženu, ktorú kedysi opustil muž a svojho postihnutého syna musí vychovávať sama.

Na prvý pohľad je Kanátová nesympatická, panovačná a neústupčivá, herečka ju však plasticky obohacuje o rôzne vrstvy. Cítiť v nej nielen množstvo zranení a smútku, ale kdesi hlboko aj skutočnú lásku. Dôsledné budovanie charakteru vytvára najvýraznejšiu postavu, ktorú Kamila Magálová za posledné obdobie vytvorila.

Dizajn

**Juraj Straka za textilný dizajn kolekcie dezénov pre
módnu značku Essentiel Antwerp**

Juraj Straka pôsobil na poste hlavného dizajnéra tlačených látok Bucol Holding Textile Hermes a ako hlavný návrhár látok a výšiviek pre Haute couture módnym dom Schiaparelli a pre belgického dizajnéra Driesa Van Notena.

V roku 2020 si založil vlastnú firmu – Textile Studio JS, ktorá navrhuje dezény pre módne značky na celom svete.

Pri potlačiach pre belgickú módnú značku Essentiel Antwerp ho inšpirovala DNA samotnej značky, pre ktorú je príznačné používanie výrazných farieb a odvážnych dezénov.

Kolekcia potlačí je primárne zameraná na florálne motívy, ktoré patria v textilnom dizajne k najpoužívanejším vzorom, ale aj na moderné poňatie zvieracích motívov. Výsledkom je eklektický mix dezénov a farieb, ktorý v spojení s jednoduchými siluetami odevov vytvára komerčne úspešný look značky.

Hudba

Jureš Líška za autorstvo hudby k miniatúre BezsLovE v rámci projektu Fashion Ballet '23, Slovenské národné divadlo

Jureš Líška je hudobný producent, skladateľ, sounddizajnér a multiinštrumentalista. Miniatúra BezsLovE, uvedená v rámci projektu Fashion Ballet '23, je autorským manifestom o význame slobody, potrebe tolerancie a rešpektu k individualite každého človeka. Choreografiu Martina Wintera a kostýmy módneho dizajnéra Marcela Holubca W. obohatil Jureš Líška svojou autorskou hudbou. Význam absolútnej slobody uchopil metaforicky. Inšpiroval sa príbehom zachytávajúcim život dvoch vtákov (mladých ľudí), ktorí sa napriek všetkým ťažkostiam a neporozumeniu snažili žiť svoj život najlepšie, ako vedeli. V určitom momente im však ten život vzali.

Príbeh však pokračuje, vykresľuje vzájomnú lásku, smútok nad tým, čo sa stalo, ale nakoniec aj prijatie a odpustenie vo forme prechodu do iného stavu, či priam obrazného „nanebovstúpenia“, ktorého interpretáciu necháva na diváka. Dielo nesie konkrétny morálny apel a je oslavou diverzity a jedinečnosti ľudstva.

Literatúra

Katarína Kucbelová za autorstvo básnickej skladby K bielej, vydavateľstvo Skalná ruža

Slovenská poetka a prozaička Katarína Kucbelová vydala päť básnických kníh, román Modrosleposť a novelu Čepiec, ktorá bola nominovaná na stredo európsku cenu Angelus

a získala niekoľko ocenení vrátane Ceny Nadácie Tatra banky za umenie.

Autorka vo svojom piatom poetickom diele, v básnickej skladbe K bielej, premyslene a opatrne ohmatáva existenciálne otázky bytia a identity. Vo svojich myšlienkovito i obrazovo silných textoch prináša odraz úzkosti zo straty vedomia sveta ako miesta pre plnohodnotný život.

Zbierka reflektuje našu súčasnosť – rozhodovanie klérofašistických zákonodarcov o osude slovenskej spoločnosti, vojnu na Ukrajine, klimatickú katastrofu, vraždu dvoch nevinných mladých ľudí len preto, že sa narodili iní. Ťaživé témy dokázala autorka zaznamenať v mimoriadne silnom čitateľskom zážitku.

Výtvarné umenie

Emília Rigová za autorstvo výstavy Nane Oda Lavutaris / Who Will Play for Me?, Mumok, Viedeň

Emília Rigová študovala sochárstvo, ale výraznejšie sa presadila v multimediálnych rámcoch súčasného umenia. Rada sa pohybuje medzi médiami, zapája charakteristickú autorskú performanciu, ktorú dokumentuje a následne inscenuje v nových súvislostiach.

Koncepcia výstavy Nane Oda Lavutaris / Who Will Play for Me? završuje Emíliin desaťročný umelecký projekt, v ktorom rekontextualizuje rôzne historické spisy či artefakty súvisiace so životom a s kultúrou Rómov. Hlavným inšpiratívnym zdrojom umelkyne boli staré notové záznamy už zaniknutých rómskych skladieb.

Na účely výstavy vybrala umelkyňa tri notové záznamy, prostredníctvom ktorých tematizuje „pravdivosť“ dobových záznamov týkajúcich sa života a kultúry Rómov vo všeobecnosti. Notový záznam ako najstarší a najvýznamnejší spôsob uchovávania hudobnej informácie je tu podrobený kritike a istej nefunkčnosti či zložitosti interpretovať skladbu tradičnej rómskej piesne. Výstave dominuje magická trojka – sú v nej nainštalované tri klavíry, pre ktoré vybrala Emília Rigová tri rómske piesne.

Špeciálna cena

Alexandra Kusá, Katarína Bajcurová a kolektív za kultúrny počin rekonštrukcie, dostavby a modernizácie areálu Slovenskej národnej galérie

Alexandra Kusá je kunsthistorička venujúca sa umeniu 20. storočia a jeho presahom do iných disciplín. Od roku 2010 je riaditeľkou Slovenskej národnej galérie. Na tomto poste vystriedala Katarínu Bajcurovú, ktorá sa špecializuje na problematiku slovenského sochárstva a maliarstva 20. storočia a post riaditeľky SNG zastávala od roku 1999. Potreba rekonštrukcie Slovenskej národnej galérie sa zrodila už pred 22 rokmi, keď musela Katarína Bajcurová z havarijných dôvodov dať zatvoriť ikonické Premostenie od architekta Vladimíra Dedečka. Pre nevyhovujúce podmienky sa k nemu postupne pridalo aj uzavretie ďalších častí.

Práve Katarína Bajcurová sa postavila za ďalšiu existenciu stavby a jej zachovanie, čím došlo k dôležitému obratu v angažovaní inštitúcie. Víťazný návrh architektonických súťaží na rekonštrukciu, dostavbu a modernizáciu areálu SNG od architektov Martina Kusého a Pavla Paňáka z ateliéru BKPŠ sa realizoval od roku 2016 do 26. októbra 2022, keď SNG pod vedením riaditeľky Alexandry Kusej úspešne prebrala zrekonštruované priestory. Galéria prvýkrát (po)otvorila verejnosti svoje obnovené priestory v nedeľu 11. decembra 2022.

„Rekonštrukcia národnej galérie bola s nami tak dlho, že je pre mňa zvláštne a nečakane ťažké uchopiť jej koniec. Riskujúc veľké slová, naozaj si myslím, že toto je historická chvíľa, a to nielen pre galériu, ale aj pre našu krajinu. Je to najväčšia kultúrna stavba, ktorú sme začali a dokončili po revolúcii. Je to naša vizitka, o ktorú sa zaslúžila tvrdá práca mnohých vrátane ľudí z kultúrnej obce a rezortu, kolegov/kolegyň zo SNG, architektov a projektantov, dodávateľov, samotných stavbárov a mnohých ďalších,“ vyhlásila Alexandra Kusá.

Cena Nadácie Tatra banky za umenie 2023 v kategórii Mladý tvorca

Audiovizuálna tvorba, film, TV a rozhlas

Michal Blaško za réžiu filmu Obef

Michal Blaško absolvoval Katedru réžie na Filmovej a televíznej fakulte VŠMU v Bratislave.

Jeho študentské filmy mali premiéry v súťažných sekciách na najvýznamnejších filmových festivaloch po celom svete a získali niekoľko desiatok medzinárodných ocenení.

Film Obef je príbehom Iriny – slobodnej matky z Ukrajiny, ktorá sa domáha spravodlivosti, no čelí diskriminácii, nacionalizmu a predsudkom. V záujme ochrany rodiny a hľadania pravdy musí nakoniec urobiť osudové rozhodnutie.

Režisér Michal Blaško vo svojej debutovej celovečernej snímke nadviazal na tradíciu európskej sociálnokritickej kinematografie a prostredníctvom Irininho emočného portrétu sa snaží obnažiť podstatu stredoeurópskej spoločnosti, pre ktorú je situácia hlavnej hrdinky príležitosťou ukázať svoju nenávisť a legitimizovať ju.

Divadlo

Alžbeta Vrzgula za autorstvo textu a réžiu inscenácie Toni Wolff zisťuje, že prerobila milióny, Divadlo Uho!_92 - A4 Priestor súčasnej kultúry

Alžbeta Vrzgula je režisérka a dramatička. S ročníkovými kolegami Petrom Galdíkom a Jakubom Szatinským založila profesionálne nezávislé divadlo Uho!_92.

V inscenácii Toni Wolff zisťuje, že prerobila milióny, sa autorka zamerala na široké spektrum guru-influenceriek, ktoré na sociálnych sieťach ponúkajú rady z oblasti životného štýlu, zdravej výživy, liečiteľstva a spirituálneho života – samozrejme, za peniaze. Inscenácia je zároveň formálnym experimentom.

Vzniká paralelne v dvoch rôznych hereckých nastudovaniach mužských rolí – v podaní Jakuba Jablonského (verzia Carl) alebo Petra Tilajčíka (verzia Emma). Každá z verzií prináša rovnaký dejový oblúk, ale s konkrétnym obsadením sa mení optika a s tým spojené gendrové a vzťahové nuansy.

Dizajn

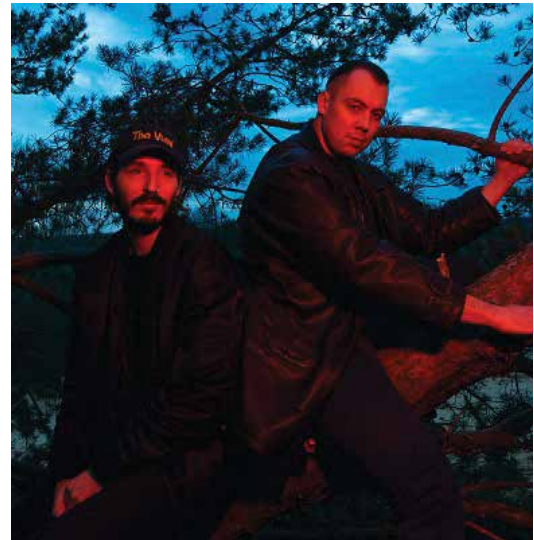
Martina Kociánová za autorstvo šperkov na výstave Mushroom World, festival London Craft Week, Gill Wing Jewellery

Martina Kociánová sa stala prvou slovenskou členkou umeleckej rezidencie Sarabande Foundation v Londýne, ktorú založil Alexander McQueen a ktorá pôsobí ako inkubátor pre vybraných umelcov a remeselníkov. Šperkárka je známa tvorbou ručne vyrobených fantastických a hravých kúskov inšpirovaných svetom mágie a húb.

Iniciátormi výstavy Mushroom World boli kurátori festivalu London Craft Week. Umelkyňa pri tejto príležitosti vytvorila šperky rôzneho zamerania: komerčnejšie z tradičných materiálov inšpirované hubami, ale aj umelecké šperky s použitím hubového mycélia.

Inštalačné prvky a balenie na šperky z hribového materiálu vytvorila v spolupráci so slovenským OZ. Drž Hubu, ktoré sa venuje podpore a propagácii mykológie ako vedného oboru.

Hudba

Berlin Manson za autorstvo a interpretáciu EP Život končí keď máš trinásť, Korobushka Records

Berlin Manson sú na slovenskej hudobnej scéne fenomén, ktorý v roku 2022 zaznamenal výrazný vzostup. Experimentálne punkové duo Patrik Nagy a Adam Dragun začalo fungovať vo formácii Berlin Manson počas pandémie ochorenia COVID-19.

Zo štúdiového projektu sa nakoniec stala regulárna koncertná kapela, ktorú nedávno doplnil hráč na bicie Tomáš Tabiš. Debutové EP Život končí keď máš trinásť, prepája striktnú DIY estetiku a (synth)punkovú náladu so súčasným trapovým trendom.

Ich texty hovoria o kapitalizme, láske a stratenej budúcnosti. Odkazujú v nich na britského spisovateľa a kultúrneho teoretika Marka Fishera, ktorý sa preslávil tézou, že je dnes fahšie si predstaviť koniec sveta než koniec kapitalizmu.

Literatúra

Alica Cárská za debutový román Na kolenách, vydavateľstvo BRAK

Autorka vydala knihu pod pseudonymom. Zachovanie anonymity je pre ňu viac než dôležité, pretože vo svojom románe tematizuje domáce násilie a čerpá z osobných skúseností. Vo svojej intímnej spovedi sa autorka pred čitateľom odhaľuje do takej miery, v akej ju nepozná ani vlastná rodina.

Hlavná hrdinka Alica patrí k ženám, na ktorých fyzické ani psychické násilie nevidno na prvý a nezriedka ani na druhý či stý pohľad: sú to ženy, ktoré nikdy neodídu. Ženy, ktoré vyrastajú v prostredí, kde sa násilie ospravedľňuje a redukuje na bežnú súčasť života. Postava Alice však nemá byť obeťou.

Obeťou je pre autorku niekto, kto sa s touto úlohou zmieril. Alica sa nezmieruje. Snaží sa uniknúť, vyviaznuť z vlastného obmedzujúceho vnútra a predstáv.

Výtvarné umenie

Alex Selmeci a Tomáš Kocka Jusko za dielo Kukaň v rámci projektu Umenie na mieste X, Senné

Alex Selmeci a Tomáš Kocka Jusko vytvárajú komplexné intermedialné inštalácie a prostredia, ktoré balansujú na pomedzi voľného umenia, dizajnu a architektúry. Vďaka projek-

tu Umenie na mieste X sa na mape Košického kraja oficiálne objavilo už 5 unikátnych landartových diel.

V rámci tohto projektu a otvorenej súťaže na dielo do verejného priestoru vznikla aj inštalácia Kukaň. Dielo je inšpirované vzťahom vtákov v okolí Senianskych rybníkov, ochranárov a jeho vplyvom na okolitú krajinu. Dvojica objektov vyrastá zo zeme pri vstupe do prírodnej rezervácie a vzhľadom pripomína vysoké kvetiny.

Oba objekty majú dve hlavné časti: kovovú „stonku“ a pružný „kvet“, zložený z podlhovastých košíkov, ktoré uplietol košíkár Ladislav Ráczemberger. O objektoch autorskú dvojicu baví premýšľať reverzným spôsobom ako o vyhladkovkách vežiach pre vtáky.

Šaty pre moderátorku galavečera

Galavečer udeľovania ocenenia sa niesol v duchu TERRA INTACTA – nedotknutého územia, miesta nepoznačeného iným človekom. Príroda pritom nepredstavuje len inšpiráciu, ale aj stav mysle umelca na počiatku tvorivého procesu. V tejto inštalácii vynikali aj šaty pre moderátorku večera Adele Vinczeovú, ktoré pochádzajú z dielne módneho návrhára Martina Hrču.

Model šiat stelesňuje snahu o sprítomnenie okamihu. Vyjadruje pokus reagovať na absurdnú rýchlosť doby, ktorú žijeme. Na extrémne tempo, keď nám v záplave informácií

unikajú podstatné aj menej podstatné veci. Dizajnér premenil mäkký materiál na pevný, čo je výsledkom autorskej technológie práce s termoformnou hmotou. Šaty vznikli ako záverečný model kolekcie CHRONOS, v poňatí udržateľnosti boli adaptované pre moderátorku a v súlade s príležitosťou samotnou.

Po udelení Ceny Nadácie Tatra banky za umenie 2023 sa stanú súčasťou zbierky úžitkového umenia a dizajnu Slovenskej národnej galérie, rovnako ako 11 predchádzajúcich modelov od slovenských návrhárov.

Simona Miklošovičová, hovorkyňa Tatra banky.

Z Ukrajiny až do Tatier

Leto v SNG bude rozmanité

Text: Zuzana Dzurdzиковá

Neviete, kedy si naplánovať návštevu Slovenskej národnej galérie? Jún v SNG bude stáť za to, takmer každý júnový týždeň sa môžete tešiť na otvorenie novej výstavy či stálej expozície. Medzi hlavné hviezdy určite patrí putovná výstava *V oku búrky*, ktorá k nám príde z viedenského zámku Belvedér.

Jozef Sušienka: *Lekcia krajiny*

(7. júna – 10. októbra 2024)

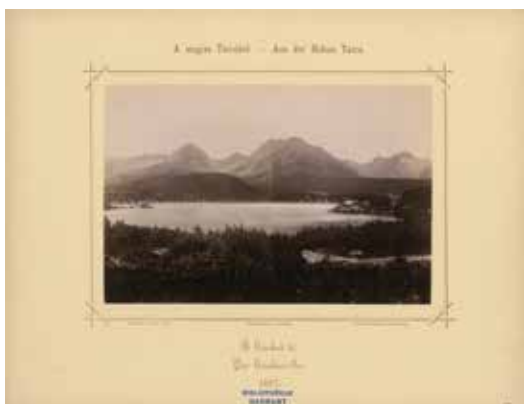
Keramik a sochár Jozef Sušienka sa do SNG vracia po viac ako 25 rokoch. Výstava s názvom *Jozef Sušienka: Lekcia krajiny* nie je len retrospektívou jeho tvorby, ale aj prezentáciou jeho aktuálnej práce. Sušienka, bytostný environmentalista, vo svojej tvorbe spája prírodu, keramiku a človeka. Jeho *Balvany*, *Prašivky*, *Martania* či *Sovy* stále žijú, rastú a združujú sa.

V oku búrky. Umenie secesie na Ukrajine

(21. júna – 22. septembra 2024)

Táto výstava predstaví približne 60 diel secesného umenia z Ukrajiny. Secesia, ktorá kulminovala v Európe okolo roku 1900, zasiahla aj výtvarnú scénu dnešnej Ukrajiny. Výstava ukáže, ako sa secesia prejavovala v ukrajinskom prostredí a aké boli jej špecifiká.

Károly Divald a jeho synovia

(28. júna – 6. októbra 2024)

Monografická výstava Károly Divalda predstavuje prvé súhrnné umeleckohistorické spracovanie jeho života a fotografickej produkcie. Divald bol jedným z najvýznamnejších fotografov 19. storočia na území Slovenska a venoval sa najmä fotografii Tatier a Východných Karpát.

Múzeum súčasného umenia

(od 21. júna 2024)

Táto expozícia predstavuje umenie od konca 50. rokov 20. storočia a ukazuje, ako sa umenie vyvíjalo v posledných desaťročiach. Nájdete tu diela rôznych médií a umeleckých žánrov a môžete sa zamyslieť nad otázkou, čo pre nás znamená pojem „súčasnosť“.

Dizajn v kocke

(od 21. júna 2024)

Dizajn, úžitkové umenie a umelecké remeslo sú v SNG zastúpené už viac ako 60 rokov. Expozícia *Dizajn v kocke* prezentuje diela z rôznych období a štýlov a ukazuje, ako dizajn súvisí s umením a remeslom.

Autorka je Zuzana Dzurdzíková, manažérka pre publicitu.

Ježiš z Montrealu, Martin Šalacha, v centre, foto Robert Tappert.

PREMIÉRY, PROJEKTY, VÍZIE 105. divadelnej sezóny SND

Text zostavila Izabela Pažitková

Desať divadelných mesiacov uplynie vždy veľmi rýchlo, každý večer sa umelci tešia na svojich divákov a tí zase prichádzajú v očakávaní inšpirujúcich zážitkov. A keď sa divadelná sezóna končí, v zákulisí je už dávno pripravená tá nasledujúca.

V závere 104. sezóny SND sa ešte udialo niekoľko zaujímavých podujatí a stretnutí.

Na konci mája sa do rúk milovníkov umenia dostala vzácna publikácia, ktorá zachytáva storočnú históriu SND (1920 – 2020) rekonštrukciou stovky emblematických inscenácií činohry, opery a baletu. Spoluvydavateľmi exkluzívneho trojzväzkového diela 100 SND je Slovenské národné divadlo a vydavateľstvo SLOVART, s.r.o.

„100 rokov Slovenského národného divadla predstavuje dejiny našej vrcholnej profesionálnej scény inak, než býva

100 SND, foto Adam Šakový.

zvykom. Namiesto klasického chronologického prístupu k dejinám udalostí či sledovania vývinu jednotlivých divadelných zložiek (dramaturgia, réžia a ďalšie) upriamujú autori pozornosť na vybrané inscenácie prostredníctvom ich rekonštrukcií, sprítomňujú umelecké výsledky súborov i jednotlivcov v spoločensko-politickom kontexte,“ uvádza jedna z iniciátoriek projektu **Dagmar Podmaková** zo Slovenskej akadémie vied. Práca podobného charakteru – inscenačné dejiny divadelnej inštitúcie – zatiaľ na Slovensku neexistuje. Na tomto priekopníckom výskumnom projekte sa pod odborným vedením Dagmar Podmakovej podieľal tridsaťpäťčlenný autorský kolektív odborníkov rôznych generácií.

„Rád by som na tomto mieste vyzdvihol precíznu prácu celého tímu, ktorý sa podieľal na vzniku tejto publikácie, a poďakoval sa im za ich nasadenie. Výsledkom je mimoriadne dielo, ktoré ostane dôležitým zdrojom a odkazom pre ďalšie generácie, a som poctený, že práve za môjho mandátu sa podarilo vydať túto vzácnu publikáciu,“ uvádza generálny riaditeľ SND **Matej Drlička**.

Klub priateľov a mecénov SND

SND zriadilo od marca Klub priateľov a mecénov Slovenského národného divadla. Pod heslom „Národ seba“ inšpirovaným príbehom vzniku pražského Národného divadla ponúka budúcim mecénom niekoľko úrovní podpory, za ktoré darcovia získajú rôzne benefity. SND nasleduje tak vzor mnohých svetových a európskych divadiel a galérií a chce tak vyzvať priaznivcov divadelného umenia na finančnú podporu divadla.

„Legendárny príbeh českého národa, ktorý sa skladal na výstavbu ‚Zlatej kapičky‘, je príkladom spoločenskej angažovanosti aktuálnym pre každú dobu. Súčasná občianska spoločnosť prostredníctvom tisícov crowdfundingových kampaní adresne podporuje tretí sektor, kultúru, ale aj

jednotlivcov. Étos solidarity a spolupatričnosti je základným kameňom každej vyspelej spoločnosti,“ približuje myšlienku vzniku Klubu priateľov a mecénov SND riaditeľka komunikácie SND **Barbora Šajgalíková**.

„Veríme, že darcovstvo má tú zázračnú moc, že odmeňuje nielen prijímateľa, ale aj darcu samotného. Vďaka príspevkom priateľov a mecénov SND budeme schopní pracovať na rozvojových projektoch, viac hrať v školách, pozývať výnimočných hostí a vytvárať sprievodné programy, ktoré priblížia svet divadla rôznym skupinám publika vrátane tých marginalizovaných. Budeme inkluzívnejší a otvorenejší,“ hovorí generálny riaditeľ SND Matej Drlička.

Už v marci vedenie divadla oficiálne privítalo na svojej pôde prvých členov Klubu priateľov a mecénov SND.

105. divadelná sezóna SND

Slovenské národné divadlo v septembri vstúpi do svojej 105. divadelnej sezóny s cieľom aj naďalej prinášať divákovi kvalitné umenie a tiež pokračovať v úspešne rozbehnutých sprievodných programoch, zatriktívňovať služby a zvyšovať návštevnosť svojich predstavení.

„V novej sezóne sa snažíme zintenzívniť spoluprácu so zahraničnými divadlami. Naši diváci tak u nás v SND budú môcť vidieť divadlá z Francúzska, zo Slovinska aj z Českej republiky, jednu koprodukcii plánujeme s viedenským Schauspielhausom. Zvlášť by som tiež vyzdvihol fakt, že nová sezóna v SND dá veľký priestor ženám režisérkam, čo ma veľmi teší. V opere všetky premiéry budú režírovať ženy, v činohre sú sily rozložené presne na polovicu,“ približuje nasledujúcu sezónu generálny riaditeľ SND Matej Drlička.

Jednou z výziev, ktorú vedenie SND považuje za mimoriadne dôležitú, je tiež úloha divadla prispieť k lepšej spoločnosti. „Citlivo vnímame, ako veľmi je naša spoločnosť rozdeľená, ako sa z nej vytráca slušnosť, úcta a tolerancia. Veríme,

Akcia B, Martin Huba, Zuzana Kocúriková, foto Robert Tappert.

Pes na ceste, Robert Roth, foto Robert Tappert.

že umenie – a divadlo zvlášť – dokáže prispieť k tomu, aby sme boli k sebe milší, empatickejší a citlivejší. Slovenské národné divadlo vždy bude priestorom, kde slušnosť a rešpekt sú na prvom mieste, a inštitúciou, ktorá chce ľudí spájať, nie rozdeľovať,“ dodáva generálny riaditeľ.

Hodnoty a princípy nášho bytia očami klasikov i súčasníkov

„V sezóne 2024/2025 sa zamýšľame nad novým fenoménom: slušnosť a súcit verzus vulgárnosť a victimhood. Teda obetovanie, v ktorom zabúdame na skutočné obeť, ale obeť sa vytvárajú z tých, ktorí nimi nikdy neboli... Táto sezóna by pokojne mohla byť i o tom, čo sa deje, ak agresivita máš zväzda k vyhoteným činom, a či sa nájde sila kolektívneho vzopretia proti totalite, alebo je to už iba úloha bezmocného jednotlivca... Budú tu i divadelné iniciačné tituly rodinného typu aj úvahy nad prezieravosťou nemať krátku pamäť či priestor na uvedomenie si svojho vnútorného sveta. Je to aj sezóna západnej klasickej literatúry, v ktorej výrazný priestor dostávajú ženy režisérky,“ stručne charakterizuje nastávajúcu sezónu riaditeľka Činohry SND **Miriam Kičiňová**.

K štyridsiatim piatim titulom z predchádzajúcich sezón ponúka činohra na zamyslenie i pobavenie desať nových.

Prvou premiérou novej sezóny v činohre bude vzrušujúca dráma, nádherný básnický epos o vášni, láske a tradícii **Krvavá svadba** od významného španielskeho autora Federica Garcíu Lorcu v réžii **Jána Luterána**. Cez výrazné ženské hrdinky už v tridsiatych rokoch dvadsiateho storočia otvoril Lorca témy emancipácie, slobody, identity a ženskej roly v spoločnosti.

Adaptácia skvelého ironického románu **Tajomstvo Santa Vittorie** Roberta Crichtona preniesie divákov do roku 1943, do malebného talianskeho horského mestečka, ktoré sa po dvadsiatich rokoch Mussoliniho diktatúry prebúdzá do novej éry. Ponúka temperamentný príbeh o tom, ako nebrať veci vážne, až kým nejde o život. Alebo o víno? Crichtonova predloha drsnou úprimnosťou, okorenenu sarkazmom a príkrú skratkou, pripomína napríklad Hellerovu Hlavu XXII. Na prvý pohľad ľahká komediálna glosa o nezlomnej

talianskej povahe v réžii **Aleny Lelkovej** je aktuálnou metaforou o rozličných podobách vzdoru.

Zlu sa niekedy dá len vysmiať. Zo zahraničia zavíta do Činohry SND svetová rumunská dramatička a zároveň režisérka **Gianina Carunariu**, ktorá pripraví pôvodný **Autorský projekt**, kde nebude chýbať súčasnosť a úvahy nad novými paradoxmi sveta, v ktorých najšť dialóg už nie je ľahké.

V réžii **Michala Vajdičku** uvedie činohra dramatisáciu poviedok slávneho francúzskeho spisovateľa Guy de Maupassanta **Gul'ôčka**. Zdá sa, že život sa po vojne vracia do starých koľají. Moc, ktorá doteraz striedla v pozadí len ako nejasná hrozba, sa zrazu naplno prejaví. V hraničnej situácii sa odkryjú aj charaktery ľudí a slávnostný deň sa mení na trpkú grotesku. Maupassant bol nemilosrdným pozorovateľom svojich súčasníkov. Jeho texty prekypujú iróniou, prevrápivými pointami a grotesknosťou, no zároveň veľmi hlbokým poznaním ľudskej povahy a života.

V **Štúdiu** na úvod sezóny určite zaujme divadelný projekt **Tataraka** opierajúci sa o časť literárnej tvorby Dominika Tataruka (*Prútené kreslá, Démon súhlasu, Sám proti noci*). V réžii **Dávida Pašku** vytvorí obraz niekoľkých epoch/momentov minulého storočia Európy z autorovho pohľadu a vnútorného emocionálneho prežitku a zároveň sprostredkuje svedectvo jedinca v čase masového a demagogického myslenia.

Následne v réžii **Pavla Viechu** osloví klasika. Molièrova absurdná komédia **Zdravý nemocný**. Od Molièrových čias sa veda posunula a my už nemusíme podstupovať pochybné praktiky. Tak prečo to stále robíme?

Trefou premiérou v Štúdiu bude kľúčová hra absurdného divadla (z roku 1959), komédia **Nosorožec** Eugèna Ionesca v réžii **Júlie Rázusovej**. Ionesco, klasik literatúry 20. storočia, pôvodne rumunský autor, tvoriaci a píšuci vo Francúzsku, ukazuje, ako jazyk prestáva byť dostatočný nástroj na komunikáciu a dorozumenie a tragédiou sa stáva premena človeka. Metaforický obraz totalitnej spoločnosti sa stáva opätovne varovaním pred tým, s akou ľahkosťou dokáže spoločnosť opustiť svoje hodnoty a princípy.

Trpká-komická kolektívna meditácia o starobe a jej krutosti pod názvom **Duchovia sú tiež len ľudia**, ktorá je ponorom do vnútorného sveta seniorov, uzavrie nasledujúcu sezónu v Štúdiu v réžii **Kamily Polívkovej**.

Laboratórium v Modrom salóne a naši i zahraniční hostia

Zaujímavé tituly sú na programe aj v Modrom salóne. Napríklad pod pracovným názvom **Gertrude Stein** pôvodná hra z pera **Terezy Trusínovej** o pozoruhodnej a kontroverznej ženskej figúre 20. storočia, ktorá bola propagátorkou a mecenškou mužov ako Picasso, Braque, Hemingway, Matisse, Fitzgerald. Na pôde našej verejnej scény dostáva príležitosť etablojúca sa režisérka **Jana Wernerová**, ktorá sa dosiaľ realizovala najmä v Divadle Na Peróne.

K bonusom činohrenej sezóny patrí **koprodukčný projekt medzi SND a Schauspielhaus Wien Am Fluss/Pri rieke** – zamýšľanie sa nad stálou prítomnosťou histórie v réžii renomovanej nemeckej režisérky **Christiane Pohle**. Symbolicky

Odliv, Emilia Vášáryová, v popredí, foto Jakub Jíra.

sa tak prepoja dve najbližšie hlavné mestá na zemi, ležiace na brehoch tej istej rieky.

Pribudnú hostovania zahraničných európskych divadiel, ako je Comédie-Française, Drama Lubľana a ND Praha. Na javisku Činohry SND sa predstavia aj slovenské divadlá.

Hovorme o divadle často a intenzívne

Činohra SND bude aj v 105. divadelnej sezóne pokračovať v **edukačných projektoch: Od textu po predstavenie, Hovorme o divadle** a vo **Workshopoch tvorivého písania**; v diskusiách po niektorých predstaveniach – napríklad po inscenácii Budete mať ľuď!; cykle stretnutí na počtu osobnostiam **Hommage**; ďalej diskusiami so psychologičkami a psychológmi **O duši a divadle** či hostovaní nezávislých divadiel.

Atraktívny i ambiciózny plán operného súboru

„V novej divadelnej sezóne 2024/2025 chystáme v Opere SND tri veľké premiéry a množstvo ďalších podujatí. Premiéry

ponúkajú klasické príbehy interpretované tradičným i progresívnym pohľadom. Dramaturgia kladie dôraz na vyváženosť diváckej atraktivity a umeleckých ambícií. Repertoár bude tvoriť dvanásť rôznych operných titulov, komorné i väčšie koncertné podujatia. Veľkú pozornosť súbor Opery SND naďalej venuje detskému divákovi,“ hovorí riaditeľ Opery SND **Martin Leginus**.

Sezónu v Opere SND už tradične otvorí galakonzert venovaný významnej osobnosti slovenského vokálneho umenia. Po Petrovi Dvorskom, Edite Gruberovej a Lucii Popp ním bude **Ondrej Malachovský**. O tomto našom skvelom basistovi kritici písali, že jeho hlas znel ako zvon. Mal šťastie na dramatické, plnokrvné postavy, ktoré obohacoval okrem vokálnych kvalít aj svojím srdcom. Neobyčajná tvárnosť vokálneho fondu a tvorivý umelecký potenciál predučili majstra na významné operné postavy domáceho i svetového repertoáru, nezabudnuteľným sa stal ako Svätopluk v rovnomennej Suchoňovej opere.

Tri premiérové tituly sú koncipované ako tri výrazné pohľady žien – režisérok.

K aktuálnemu Roku českej hudby 2024 uvedie operný súbor premiéru inscenácie zásadného diela Leoša Janáčka **Příhody lišky Bystroušky**. Operná rozprávka pre dospelých zaznie v hudobnom naštudovaní svetovej dirigentskej

Predaná nevesta, foto Jozef Barinka.

Manon, Tatum Shoptaugh (Manon) a Andrea Schifano (Des Grieux), foto Juraj Žilincár.

hviezdy **Juraja Valčuhu** a v réžii medzinárodne renomovanej slovenskej režisérky **Slávy Daubnerovej**. Jej pohľad na Janáčkovu operu je súčasťou a veľmi osobitou interpretáciou rozprávkového príbehu, ktorému dominuje sugestívna analýza medziludských vzťahov a téma vzťahu človeka k prírode.

Druhou novinkou bude výpravné predstavenie pre celú rodinu – operná rozprávka **Perníková chalúpka** od Engelberta Humperdincka v novom slovenskom preklade Jána Štrassera. Hudobne ju naštuduje mladý slovenský dirigent **Maroš Potokár** a réžie plnej fantázie, hravosti i humoru sa ujme **Dana Dinková**.

Tretia premiéra bude venovaná opernej klasike, obľúbenému dielu Giuseppe Verdiho **Maškarný bál** v hudobnom naštudovaní nového šéfdirigenta Opery SND **Tomáša Braunera** a v réžii svetoznámej poľskej režisérky **Karolíny Sofulak**, ktorá tento tradične koncipovaný titul s úspechom pripravila v Dánskej kráľovskej opere v Kodani a v Nórskej opere v Osle. Jej pohľad prezrádza silné výtvarné čítanie, snahu o pochopenie minulosti a rešpekt ku geniálnej Verdiho hudbe.

Opera SND bude aj v 105. sezóne pokračovať s dramaturgickými úvodmi pred predstaveniami, s matiné pred premiérami i s cyklom obľúbených **Komorných koncertov SND**. Pripravuje tiež silvestrovský a novoročný koncert i tradičné **Letné gala** na záver sezóny. Činnosť Operného štúdia SND v podobe majstrovských kurzov a koncertov sa rozšírila aj o účinkovanie frekventantov v inscenáciách Opery SND.

Obľúbené operné tituly

V opernom repertoári ani v nasledujúcej sezóne nebudú chýbať obľúbené Verdiho opery ako **Nabucco**, **La traviata** či výpravná grandopera **Aida**. K operným hitom, ako sú **Carmen** či **Predaná nevesta**, pribudnú po dlhšom čase opäť Pucciniho **Tosca** a Mozartov **Don Giovanni**. Pre fanúšikov všetkých vekových kategórií, ale aj pre tých, ktorí by práve teraz mali chuť objaviť operné čaro, sú určené Dvořákovy opery **Rusalka** a **Čert a Káča** i Smetanova **Hubička**. Najmenší diváci môžu prvé stretnutie s operou absolvovať zasa na detskom opernom hite Slava Solovica **Muflón Ancijáš** podľa rovnomenných kníh Braňa Jobusa.

Kým sa skončí aktuálna sezóna, netreba si dať ujsť Pucciniho operu **Madama Butterfly**, dielo, ktoré má premiéru na konci sezóny v júni v réžii **Matúša Bachynca**, pod taktovkou **Martina Leginusa**, na scéne **Barbory Šajgalikovej**

a v kostýmoch **Jána Husára**. Tragický príbeh japonskej gejšy patrí k obľúbeným dielam milovníkov opery i samotného skladateľa.

Krehká krása exkluzívne

„Umelecká kvalita, žánrová a štýlová pestrosť budú naďalej leitmotívmi sezóny 2024/2025 aj v Baletu SND. Veríme, že dva premiérové tituly, sedem repertoárových inscenácií a dvojica exkluzívnych podujatí naplní divácke očakávania,“ uvádza **Nina Poláková**, riaditeľka Baletu SND. „Baletný súbor bude aj naďalej prinášať diela najprestížnejších choreografov. Repertoár obsahuje baletné skvosty, tradičné klasické balety, dramatické tituly vychádzajúce z literárnych predlôh, krátke tanečné formy rešpektujúce dynamiku 20. storočia, abstraktné choreografické plátna súčasnosti aj rozprávky pre deti.“

V sezóne 2024/2025 sa v Baletu SND môžu diváci tešiť na premiéru súčasnej choreografickej kompozície **Bolero X** vyhľadávaného izraelského choreografa **Shahara Binyaminiho**. Na ikonickú skladbu Mauricea Ravela vytvoril hypnotizujúcu abstrakciu, pohybovo vizuálne silný energeticky tanečný obraz. Bolero X bude uzatvárať program neoklasických diel. Predchádzať mu budú choreografie **Murmuration** Edwarda Lianga a **Entropy** Craiga Davidsona, ktoré vedenie Baletu SND pre veľký úspech z predchádzajúcich sezón opätovne zaradilo do programu. Komponovaný program je prehliadkou choreografií, kde príťažlivá fyzikalita a súčasná pohybová forma naplnia očakávania aj najnáročnejších obdivovateľov baletného umenia.

Druhou baletnou premiérou bude tanečné stvárnenie Puškinovho veršovaného románu **Onegin**. Jeden z najkrajších dramatických titulov baletnej literatúry prichádza na scénu SND v choreografii legendárneho **Johna Cranka** a nádhornej klasickej scénickej výprave. Príbeh neopätovanej lásky, prerozprávanej v nádherných duetách a efektných zborových tancoch, vytvoril choreograf na hudbu Čajkovského diel, ktoré pre potreby tohto baletu upravil Kurt-Heinz Stolze.

Po tri predchádzajúce sezóny upútal pozornosť a záujem divákov projekt, v ktorom bola inšpiratívne prepojená móda s modernými choreografickými miniatúrami a dokonca aj s pôvodnou hudbou. V tej nasledujúcej ponúkne balet exkluzívny výber z troch ročníkov pod názvom **Fashion Ballet... the best of...** (... to najlepšie z...). Mimoriadne obľúbený formát prináša na javisko pôvodnú choreografickú tvorbu, ktorú do módnych výstrelkov obliekajú slovenskí špičkoví módní dizajnéri a hudbou ozvlášťujú mladí hudobníci.

Z baletného repertoáru s rukopisom svetových tvorcov

V repertoári Baletu SND ostáva divákmi obľúbený a vyhľadávaný titul *Labutie jazero* vo verzii legendárneho **Rudolfa Nurejeva** s nádhernou javiskovou výpravou Jordiho Roiga. Chýbať nebude ani milostná dráma *Manon* s neopakovateľným choreografickým rukopisom **sira Kennetha MacMillana** a scénický vizuál Nicholasa Georgiadisa. Rozkošný titul *Zle strážené dievča* choreografa **sira Fredericka Ashtona** prináša atmosféru slnkom zaliateho vidieka a je určený pre celú rodinu. Jeden z najvyhľadávanejších choreografov súčasnosti **Edward Clug** vytvoril abstraktný tanečný obraz *Carmina Burana* na elektrizujúcu hudbu Carla Orffa.

Chýbať nebude ani obľúbený komponovaný program *Balet&SLUK/Tancom k sebe*. Na detské publikum čaká vianočný *Luskáčik* a balet *Narodil sa chrobáčik*.

Súbor pokračuje v dlhodobej tradícii uvádzania baletných galakonzertov, ktoré organizuje na podporu Národného onkologického ústavu v Bratislave. Galakonzert *Umenie pre život* je príležitosťou obdivovať interpretačné majstrovstvo sólistov z prestížnych divadiel celého sveta. Je tiež umeleckým vyjadrením empatie k onkologickým pacientom a symbolickým poďakovaním sa zdravotníckemu personálu.

Tvorivé stretnutia pre všetkých

Aj v novej sezóne bude SND pokračovať vo vzdelávacích programoch a v sprievodných podujatiach, ako sú **Soboty v divadle**, **Divadelná kaviareň**, **Prehliadky historickej**

budovy SND, **Detské divadelné prespávačky** či **Noc v divadle** pre dospelých. V pláne je tiež iniciovať k vybraným predstaveniam **Diskusný klub mladých**.

Dôležitým projektom bude aj naďalej charitatívny projekt **Divadlo pre všetky deti**, prostredníctvom ktorého prišlo do divadla už takmer 1 300 detí a rodín zo sociálne znevýhodneného prostredia alebo so zdravotným hendikepom. Do konca júna to bude ešte približne 500 detí.

„Považujeme za dôležité sprístupňovať naše umenie rodinám a ľuďom, pre ktorých je vstupenka do divadla luxus, ktorý si nemôžu dovoliť. Ďalšie takéto projekty plánujeme rozvíjať aj vďaka príspevkom členov v Klube priateľov a mecénov SND, ktorý sme založili v marci a ktorý sa, verím, v novej sezóne rozrastie o ďalších cenných členov,“ dopĺňa generálny riaditeľ SND Matej Drlička.

Vyberte si z ponuky

V predaji sú aj abonentky na nasledujúcu sezónu. Abonentka je predplatená vstupenka na sériu vybraných divadelných predstavení. Obsahuje vstupenky na konkrétne sedadlo a konkrétne divadelné predstavenia, ktoré sa konajú na pevne stanovenom mieste a v termíne v rámci sezóny 2024/2025, záujemcovia si môžu vybrať z piatich rôznych balíčkov, ktoré obsahujú rôzne kombinácie činoherných, operných i baletných predstavení.

Autorka je tlačová tajomníčka SND.

Použité fotografie sú z niektorých divadelných predstavení SND, ktoré mali premiéru v 1. polroku 2024.

Hubička, Jozef Benci, Terézia Kružliaková, Tomáš Juhás, Mária Porubčinová, Pavol Remenár, Andrea Vizvári foto Henrich Mišovič.

Všeobecné upozornenie: Súbor informácií obsiahnutý v tomto dokumente (ďalej len „Informácia“) nie je návrhom, verejným návrhom na uzatvorenie zmluvy, časťou zmluvy, pokynom, marketingovým oznámením, investičným poradenstvom, investičným odporúčaním, vyhlásením verejnej obchodnej súťaže, verejným príslušom, verejnou ponukou alebo výzvou na upísanie cenného papiera v zmysle všeobecne záväzných právnych predpisov platných na území Slovenskej republiky. Tieto Informácie majú výhradne informatívny charakter a nenahradzujú nevyhnutnú odbornú starostlivosť v oblasti poskytovania investičných služieb. Tatra banka, a.s., so sídlom Hodžovo námestie 3, 811 06 Bratislava 1, IČO: 00 686 930, DIČ: 2020408522, zapísaná v Obchodnom registri Okresného súdu Bratislava I, oddiel 5a, vložka číslo 71/B (ďalej len „Tatra banka, a.s.“) pri spracovaní Informácií postupovala s maximálnou starostlivosťou, a to najmä pri výbere Informácií z verejne dostupných zdrojov, ktoré použila pri spracovaní Informácií. Tatra banka, a.s., nezodpovedá za úplnosť a presnosť poskytovaných Informácií ani za ich nesprávne použitie a aplikáciu. Použitím Informácií uvedených v tomto dokumente nevzniká právo na náhradu prípadnej škody alebo jej časti. Vyjadrenia a stanoviská prezentované v rámci Informácií sa nemusia zhodovať s vyjadreniami a stanoviskami Tatra banka, a.s., ani iných subjektov. V prípade, ak sú medzi Informáciami uvedené aj údaje o výkonnosti akéhokoľvek finančného nástroja, či už v minulosti, alebo ako odhad do budúcnosti, potom Tatra banka, a.s., upozorňuje na skutočnosť, že nejde o spoľahlivý ukazovateľ o výkonnosti v budúcnosti. Obsah tohto dokumentu nebol skontrolovaný žiadnym orgánom dohľadu. Klientom sa odporúča postupovať s primeraným uvážením vo vzťahu k Informáciám uvedeným v tomto dokumente a v prípade akýchkoľvek pochybností vo vzťahu k Informáciám uvedeným v tomto dokumente odporúčame klientom, aby sa poradili s príslušnými odborníkmi. Daňový režim závisí od individuálnej situácie klienta a v budúcnosti sa môže zmeniť. Sprístupnenie Informácií obsiahnutých v tomto dokumente sa riadi právnym poriadkom Slovenskej republiky. Tatra banka, a.s., ani ďalšie subjekty, ktorých produkty a služby môžu byť spomenuté v rámci Informácií, nezodpovedajú za možnosť použitia týchto produktov a služieb mimo územia Slovenskej republiky a taktiež nezodpovedajú za to, či použitie týchto Informácií je v súlade so zákonmi alebo s inými všeobecne záväznými právnymi predpismi iných krajín. Akékoľvek preberanie Informácií uvedených v tomto dokumente je povolené bez predchádzajúceho písomného súhlasu Tatra banky, a.s., len v rozsahu zákonnej licencie v zmysle zákona č. 185/2015 Z. z. Autorský zákon v znení neskorších predpisov. Banka v súvislosti s jej investičnými službami, investičnými činnosťami a vedľajšími službami podľa ustanovení Zákona č. 566/2001 o cenných papieroch a investičných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov môže v prípade niektorých prezentovaných finančných nástrojov prijímať peňažné a menšie nepeňažné plnenia s cieľom zvýšiť a zlepšiť kvalitu svojich služieb pre klientov, pričom tieto peňažné a menšie nepeňažné plnenia pochádzajú od emitentov prezentovaných finančných nástrojov alebo iných tretích osôb a nebránia Tatra banke, a.s. konať v súlade so zásadami poctivého obchodného styku, s odbornou starostlivosťou a v záujme svojich klientov. Autori článkov môžu byť resp. sú odmeňovaní podľa predaja prezentovaných finančných nástrojov alebo podľa poskytnutia prezentovaných investičných služieb, investičných činností alebo vedľajších služieb. Spôsob odmeňovania zamestnancov Tatra banky, a. s. a Tatra Asset Management, správ. spol., a. s. nebráni konať v súlade so zásadami poctivého obchodného styku, s odbornou starostlivosťou a v záujme svojich klientov.

Upozornenie 1: S investíciou do podielového fondu je spojené aj riziko a doterajší výnos nie je zárukou budúcich výnosov. Hodnota investície do podielového fondu, ako aj výnos z nej môžu stúpať alebo klesať a podielník nemusí dostať späť celú investovanú sumu. Štatút, predajný prospekt a dokument s kľúčovými informáciami pre investorov podielového fondu sú verejne dostupné na stránke príslušného podielového fondu resp. jeho správcu. Dokument s kľúčovými informáciami, obsahujúci poučenia a upozornenia v súvislosti s rizikami, nákladmi a poplatkami spojenými s investíciami v príslušnom podielovom fonde, je dostupný v slovenskom jazyku. Zloženie modelového portfólia podľa jednotlivých tried aktív a taktická alokácia uvedené v tomto článku vychádzajú z údajov poskytnutých zo strany Raiffeisen RESEARCH, ktorá je organizačným útvarom v Raiffeisen Bank International AG, so sídlom: Am Stadtpark 9, 1030 Viedeň, Rakúska republika, zapísanej v rakúskom Obchodnom registri, vložka FN 122119 m (ďalej len „RBI“), ktorá je bankou (verovou inštitúciou) zriadenou podľa §1 rakúskeho zákona o bankách. S investíciou do podielového fondu je spojené aj riziko a doterajší výnos nie je zárukou budúcich výnosov. Štatút, predajný prospekt a kľúčové informácie pre investorov podielového fondu sú k dispozícii v pobočkách Tatra banky, a. s. v slovenskom jazyku. Do prevoditeľných cenných papierov a nástrojov peňažného trhu vydaných alebo zaručených členským štátom Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj možno investovať až 100 % hodnoty majetku v podielovom fonde. Peňažné prostriedky môžu byť investované aj do podielových listov peňažných, dlhopisových, akciových a iných otvorených podielových fondov. Oficiálne názvy podielových fondov sú Tatra Asset Management, správ. spol., a. s. Wealth Growth Conservative Model Fund o.p.f., Tatra Asset Management, správ. spol., a. s. Wealth Growth Balanced Model Fund o.p.f. a Tatra Asset Management, správ. spol., a. s. Wealth Growth Dynamic Model Fund o.p.f., Tatra Asset Management, správ. spol., a. s. Private Growth o.p.f., Tatra Asset Management, správ. spol., a. s. Private Growth 2 o.p.f. Podielové fondy vytvorila a spravuje Tatra Asset Management, správ. spol., a. s., so sídlom na Hodžovom nám. 3, 811 06 Bratislava. Skratka ETF predstavuje všeobecne zaužívané označenie pre Exchange Traded Funds, fondy, ktoré zlučujú investície od viacerých investorov na trhu a sú prijaté na obchodovanie na burze. ETF fondy sú denne obchodované na burze podobne ako napríklad akcie. S investíciou do ETF fondu je spojené aj riziko a doterajší výnos nie je zárukou budúcich výnosov. Hodnota investície do ETF fondu, ako aj výnos z nej môžu stúpať alebo klesať a podielník nemusí dostať späť celú investovanú sumu. Predajný prospekt a dokument s kľúčovými informáciami pre investorov ETF fondu sú verejne dostupné na stránke príslušného ETF fondu resp. jeho správcu. Dokument s kľúčovými informáciami, obsahujúci poučenia a upozornenia v súvislosti s rizikami, nákladmi a poplatkami spojenými s investíciami v príslušnom ETF fonde, je dostupný v slovenskom jazyku. Odporúčané riešenia a alokácia do konkrétnych ETF fondov v rámci modelového portfólia, sú na základe údajov poskytnutých zo strany Tatra banky, a.s. ETF fondy riadi spoločnosť iShares, dcérska spoločnosť BlackRock, správcom týchto ETF fondov je spoločnosť BlackRock Asset Management Ireland Limited. Ďalšie informácie o iShares ETF fondoch sú dostupné bezplatne na internetovej stránke príslušného ETF fondu na adrese www.ishares.com. iShares a BlackRock sú registrované obchodné známky spoločnosti BlackRock, Inc. a jej dcérskych spoločností („BlackRock“) a používajú sa na základe licencie. BlackRock neposkytuje žiadne vyhlásenia ani záruky týkajúce sa vhodnosti investovania do akéhokoľvek produktu alebo použitia akéhokoľkej služby ponúkanej Tatra bankou, a.s. Spoločnosť BlackRock nenesie žiadnu zodpovednosť v súvislosti s riadením, marketingom, obchodovaním alebo predajom akýchkoľvek produktov alebo služieb ponúkaných Tatra bankou, a.s.

Upozornenie 2: S investíciou do investičných certifikátov alebo obdobných cenných papierov vydaných v zahraničí je spojené aj riziko a doterajší výnos nie je zárukou budúcich výnosov. Hodnota investície do investičného certifikátu alebo obdobných cenných papierov vydaných v zahraničí ako aj vý-

nos z nej môže stúpať alebo klesať a investor môže utrpieť stratu najviac do výšky svojej investície. Dokumenty emitenta investičných certifikátov najmä dokument s kľúčovými informáciami a/alebo Konečné podmienky a/alebo Základný prospekt resp. obdobné dokumenty vydávané emitentom v zahraničí obsahujúce poučenia a upozornenia v súvislosti s rizikami, nákladmi a poplatkami spojenými s investíciami sú uverejnené na webovej stránke príslušného emitenta.

Upozornenie 3: S investíciou do podielového fondu je spojené aj riziko a doterajší výnos nie je zárukou budúcich výnosov. Štatút, predajný prospekt, kľúčové informácie pre investorov podielového fondu sú k dispozícii v pobočkách Tatra banky, a. s. v slovenskom jazyku. Podielové fondy vytvorila a spravuje Tatra Asset Management, správ. spol., a. s., so sídlom na Hodžovom nám. 3, 811 06 Bratislava. Do prevoditeľných cenných papierov a nástrojov peňažného trhu vydaných alebo zaručených členským štátom Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj možno investovať až 100 % hodnoty majetku vo Fondoch pre modrú planétuTB. Peňažné prostriedky vo Fondoch pre modrú planétuTB môžu byť investované aj do podielových listov peňažných, dlhopisových, akciových a iných otvorených podielových fondov, európskych fondov a iných zahraničných subjektov kolektívneho investovania. 85 % alebo viac majetku v TAM-MPK bude nepretržite investovaných do podielových listov podielového fondu Raiffeisen-Nachhaltigkeit-Solide. 85 % alebo viac majetku v TAM-MPV bude nepretržite investovaných do podielových listov podielového fondu Raiffeisen-Nachhaltigkeit-Mix. 85 % alebo viac majetku v TAM-MPD bude nepretržite investovaných do podielových listov podielového fondu Raiffeisen-Nachhaltigkeit-Wachstum. Oficiálne názvy podielových fondov v správe spoločnosti Tatra Asset Management, správ. spol., a. s. uvedených v upozornení: Fondy pre modrú planétuTB: TAM-MPK Tatra Asset Management, správ. spol., a. s. fond pre modrú planétu konzervatívny o.p.f. | TAM-MPV Tatra Asset Management, správ. spol., a. s. fond pre modrú planétu vyvážený o.p.f. | TAM-MPD Tatra Asset Management, správ. spol., a. s. fond pre modrú planétu dynamický o.p.f.

Upozornenie 4: Tatra banka nezodpovedá za obsah prevzatý od tretích strán, t. j. články a inzerciu publikované v časti Spoločenská rubrika a Umenie.

Editoriál

Vydavateľ

Tatra banka, a.s.

Hodžovo nám. 3, 811 06 Bratislava

IČO: 00 686 939

Dátum vydania: 21. 6. 2024

Občasník s ekonomickým zameraním

XII. ročník, I. číslo

Nepredajné

Evidenčné číslo: EV 5679/18

Adresa redakcie

Tatra banka, a.s.

Hodžovo nám. 3, 811 06 Bratislava

Redakcia

Marek Neckár, Richard Zpěvák, Filip Bieličik,

Ivana Šturdíková

Odborná revízia

Richard Zpěvák

Spolupráca na článkoch

Boris Fojtik, Richard Zpěvák, Radoslav Žák,

Ján Vangor, Andrej Vajda, Michal Kelle,

Zuzana Čopikova, Lukaš Kurek, Roman Števkó,

Pavol Chilý, Marek Neckár, Nadežda Palušová,

Simona Miklošovičová, Zuzana Dzurďzíkóvá,

Izabela Pažitková.

Ilustračné foto

profimedia.cz (ak nie je uvedené inak)

www.shutterstock.com

Grafická a kreatívna koncepcia

MADE BY VACULIK

Grafická úprava

bee&honey, s.r.o.

Komentár analytika pokrýva vývoj do 13. 6. 2024.

Toto vydanie
Private Banking Times spĺňa
kritériá udržateľnosti.

Nájdete ho v digitálnej podobe
po naskenovaní nasledujúceho QR kódu.

